

**O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY VA O'RTA
MAXSUS TA'LIM VAZIRLIGI**

**AJINIYOZ NOMIDAGI NUKUS DAVLAT
PEDAGOGIKAINSTITUTI**

Tarix fakulteti:

«Milliy g'oya, ma'naviyat asoslari va huquq ta'limi» bakalavr
ta'lim yo'nalishi 4^B kurs talabasi
Quvatova Shaxnoza Rustam qizining
«Milliy g'oya targ'iboti texnologiyasi» fanidan

KURS ISHI

**Mavzu: Milliy g'oya tadqiqotlarida milliy g'oya tadqiqotlarining
ahamiyatli taraflari.**

Bajargan:

Quvatova Sh

Qabul qilgan:

A.Ametov.

NUKUS-2016

**Mavzu: Milliy g'oya tadqiqotlarida milliy g'oya tadqiqotlarining
ahamiyatli taraflari.**

Reja:

I.Kirish.....1.2.

II.Asosiy qism.

**1-bob.,„Ozod va obod Vatan – erkin va farovon hayot’’ barpo etishda
yuksakg`oyalarimizning o`rni va ro`li.**

1.1..Milliy g`oya tushunchasi va uning ahamiyati.....3.9.

1.2 Demokratik jamiyat qurishda- milliy istiqlol g`oyaning o`rni.....9.17.

**2-bob. O`zbekistonda olib borilayotgan Milliy go`ya tadqiqot va
tashviqot ishlari.**

2.1 Targ`ibot va tashviqot tushunchalari va o`zaro bog`liqligi.....17...22.

**2.2 Bugungi kunda o`tkazilayotgan targ`ibot ishlari orqali, milliy
g`oyani yoshlar ongiga singdirish.....23.30.**

III.Xulosa.....31.

IV.Foydalangan adabiyotlar.....32.

Kirish

Bugun biz yangi davlat, yangi jamiyat qurayotgan ekanmiz, bu tizimda ijtimoiy-siyosiy munosabatlar, odamlarning ongi va tafakkuri ham o'ziga xos, shu bilan birga, mutlaqo yangicha ma'no kasb etishi shubhasiz. Avvalo, shaxs bilan davlat, inson bilan jamiyat munosabatlari batamom yangicha mazmun va shakl topishi, yangi xususiyatlar, yangi tamoyillarga asoslanishi kerak. Boshqacha aytganimizda, bularning barchasi yangicha qadriyatlar va demokratik prinsiplar mohiyatiga, o'z turmush va tafakkurtarzimizga mos, biz barpo etishga intilayotgan adolatli jamiyat talablariga javob beradigan munosabatlar bo'lmog'i darkor. Bu jarayonning eng muhim jihati shundan iboratki, har qaysi fuqaro, har qaysi inson jamiyat taraqqiyoti va uni yangilashga bo'lgan o'z munosabati va o'rnini, zarur bo'lsa, o'z burchini ana shu asosda aniqlab olishi kerak. Asosiy e'tibor xuddi shu muammoga qaratilishi shart. Hozirgi kunda O'zbekistonda insonparvar, demokratik jamiyat qurish avj olgan sharoitda millatimizni, xalqimizni ma'lum bir g'oya atrofida birlashtirish, ularni milliy istiqlol g'oyasi bilan sug'orish, har bir fuqaro u hoh katta yoshdagi, hoh kichik yoshdagi bo'lsin, mamlakatda amalga oshirilayotgan islohotlarda aktiv ishtirok etmog'i lozim. Mazkur mavzu o'z e'tibori, mazmun mohiyati bilan bugungi mafkuraviy vaziyatning o'zgarishi, mafkuraviy bo'shliqni to'ldirish bu borada Prezidentimiz I. Karimov tomonidan olg'a surilayotgan g'oyalarni talabalarga yetkazishga bag'ishlanadi.

Kurs malakaviy ishining maqsadi va vazifalari: Bugungi milliy va umumbashariy taraqqiyot, inson ma'naviyati va tafakkurini kamol toptirish, unda mustahkam e'tiqod va dunyoqarash, mafkuraviy immunitet asoslarini shakllantirish bilan bog'liq bilimlarni o'rgatuvchi bu fan ijtimoiy fanlarning deyarli barchasidan, ayniqsa, falsafa, tarix, adabiyotdan oziqlanadi, ularga suyanadi. Insoniyat tarixiy taraqqiyotining sivilizatsiyalashgan davri tajribasi bironbir jamiyatning ezgu g'oyalar va mafkurasiz rivojlana olmasligini tasdiqlamoqda. Mustaqillikka erishgan mamlakatimiz rahbarining tashabbusi bilan o'zbek xalqi ham o'z oldiga

”ozod va obod Vatan, erkin va farovon hayot barpo etish” kabi buyuk maqsadlarni qo’ydi. Ana shu ezgu maqsadlarni amalga oshirish, mamlakatimizda demokratik tamoyillarga asoslangan jamiyatni barpo etish ehtiyoji bizga yot va begona g’oya tajovuziga qarshi tura oladigan, har tomonlama barkamol insonlarni voyaga yetkazish, g’oyaviy bo’shliq bo’lishiga yo’l qo’ymaslik va nihoyat, yurtning yuksak taraqqiyotini ta’minlash — milliy istiqlol mafkurasini shakllantirishni taqozo etmoqda. Mustaqillik tufayli O’zbekiston xalqi o’zini milliy ma’naviy yangilanishda milliy istiqlol g’oyasiga tayanishga alohida e’tibor berdi. Shunday yuksak g’oyalarni yurtimizdagi barcha insonlar ongiga va qalbiga joylashtirib, O’zbekiston xalqining gullab yashnashiga o’z hissasini qo’shadigan yoshlarni tarbiyalash.

Mavzuning dolzarbligi va ahamiyati - Bu mavzuni ahamiyatli tarafi shundaki, milliy g’oyani shakllantirish uni insonlar ongida mujassamlash uchun bugungi kunda o’tkazilayotgan ma’naviy-ma’rifiy tatqiqot va tashviqot ishlarini o’rni beqiyos. Mustaqillikdan so’ng ma’naviy-ma’rifiy islohotlar bo’yicha yangi davrning boshlanishi O’zbekiston o’z mustaqilligini qo’lga kiritgandan so’ng, mamlakatda iqtisodiy, ijtimoiy, madaniy-ma’naviy sohalarda asta-sekin o’zgarishlar, islohotlarni amalga oshirishga kirishildi. Mustaqillik yillarida yurtimizda amalga oshirilayotgan islohotlardan ko’zlangan asosiy maqsad rivojlanib borayotgan bozor iqtisodiyotiga asoslangan erkin demokratik jamiyat barpo etishdir, mana shu maqsad yo’lida barcha sohalar singari ma’naviy sohada ham boy ma’naviy merosimizni o’rganish, avaylab asrash, ilm-fan yutuqlarini amaliy ishlar bilan boyitib borish, o’zligimizni chuqurroq anglash milliy mafkura tamoyillarini xalqimizning qalbi va ongiga singdirish, muqaddas dinimiz va tariximizni soxtalashtirish, ulardan siyosiy maqsadlarda foydalanishga yo’l qo’ymaslik asosiy vazifalardir. Bugungi kunda o’tkazilyotgan bir qator tadbirlarning ahamiyatining qanchalik muhimligi, uni etiborli taraflari mujassam bo’lgani juda muhimdir. Mustaqillikdan so’ng ma’naviy-ma’rifiy islohotlar boyicha yangi davrning boshlanishi O’zbekiston o’z mustaqilligini qo’lga kiritgandan so’ng, mamlakatda iqtisodiy, ijtimoiy, madaniy-ma’naviy sohalarda asta-sekin

o'zgarishlar, islohotlarni amalga oshirishga kirishildi. Atrofida sodir bo'layotgan voqea-hodisalarga mustaqil munosabat bildirsa, Shaxsiy manfaatini mamlakat va xalq manfaati bilan uyg'un holda ko'rib faoliyat yuritmasin.. Mustaqillikning dastlabki kunlaridanoq bu masalaga katta va uzluksiz e'tibor berib kelinmoqda. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Islom Karimovning har bir nutqi va ma'ruzalari, maqola va asarlarida yuksak Ma'naviyat kelajak poydevori ekanligi qayta-qayta ta'kidlanmoqda. «Zero, - deb uqtiradi Islom Karimov, - biz jamiyatimiz taraqqiyotini faqatgina iqtisodiy, ijtimoiy farovonlik bilangina emas, xalqimizning Ma'naviy barkamolligi, demokratik va insonparvarlik tamoyillarining kishilar ongida nechog'lik chuqur ildiz otishi bilan baholaymiz»» Bu fikrlardan ko'rinib turibdiki, Sharqona odob-axloq va umumbashariy g'oyalarni ongiga singdirib olgan kishi yuksak ma'naviyatli, ya'ni ma'naviy barkamol, komil inson hisoblanadi.

1-bob – „Ozod va obod vatan – erkin va farovon hayot” barpo etishda yuksakg`oyalarimizning o`rni va ro`li.

1.1. Milliy g`oya tushunchasi va uning ahamiyati.

Inson o'zining aql-zakovati, qalbi, tili va tafakkuri, bir so'z bilan aytganda, barcha ma'naviy va jismoniy imkoniyatlari bilan tabiatning eng buyuk mo'jizasi hisoblanadi. U- sezuvchi, fikrlovchi, ongli, mukammal mavjudot sifatida voqelikni idrok etish jarayonida qalbida turli his-tuyg'ular, tafakkurida xilma-xil fikr, qarash va g'oyalarni yaratadi. Shu ma'noda, his-tuyg'u va sezgilar, o'y, fikr va g'oya tafakkur mevasidir. Lekin tafakkurda tug'ilgan har qanday fikr yoki qarash, mulohaza yoki nuqtai nazar ham g'oya bo'lolmaydi. Eng salmoqli, muayyan maqsadga qaratilgan va ijtimoiy ahamiyatga molik fikrlargina g'oya bo'lishi mumkin. G'oya bi r guruh insonlarni, yoki jamiyatni o'ziga jalb etib, uyushtirib, safarbar qilib, ijtimoiy kuch - vositaga aylanadi. Fikr esa, voqelikka oddiy munosabatni ifoda etadi. Masalan, "Inson yoki, umuman, xalq ozod bo'lmasdan, baxtga erisholmaydi" degan fikr g'oyaviy quvvatga ega bo'lgan fikrdir. Chunki, u barcha insonlar va jamiyat hayotining ma'no-mazmunini tashkil etuvchi muayyan haqiqatni ifodalaydi. Shuning uchun u barcha odamlarmng tili va dinidan qat'i nazar, uyushishi va o'z ozodligini himoya etishi uchun kuchli birlashtiruvchi vosita bo'lib xizmat qiladi. G'oyaning eng muhim xususiyati—insonni va jamiyatni maqsad sari yetaklaydigan, ularni harakatga keltiradigan, safarbar etadigan kuch ekanidadir.

Inson tafakkurining mahsuli sifatida g'oya milliy-madaniy merosni, umuminsoniy qadriyatlarni, ijtimoiy-ma'naviy hayotni, tevarak olamni o'rganish, bilish jarayonida vujudga keladi. Ijtimoiy ongning barcha shakllari ilm-fan, falsafa, din, san'at va badiiy adabiyot, axloq, siyosat va huquq muayyan bir g'oyalarni yaratadi, ularga tayanadi va ularni rivojlantiradi. Mazmuni va namoyon bo'lish shakliga qarab, g'oyalarni bir qancha turlarga ajratish mumkin.

Milliy g'oya-inson va jamiyat hayotiga ma'no-mazmun baxsh etadigan, uni ezgu maqsad sari yetaklaydigan fikrlar majmuidir. Milliy g'oya deganda,

ajdodlardan avlodlarga o'tib, asrlar davomida e'zozlab kelinayotgan, shu yurtda yashayotgan har bir inson va butun xalqning qalbida chuqur ildiz otib, uning ma'naviy ehtiyojini va xalq talabiga aylanib ketgan, ta'bir joiz bo'lsa, har qaysi millatning ezgu orzu-intilishlari va umid-maqсадlarini o'zimizga tasavvur qiladigan bo'lsak, o'ylaymanki, bunday keng ma'noli tushunchaning mazmun-mohiyatini ifoda qilgan bo'lamiz. Milliy g'oya jamiyatimizning taraqqiyotini mustahkamlashga xizmat qiladigan, shu zaminda yashayotgan barcha xalqlarning manfaatlarini o'zida mujassam eta olishi bilan bugun uning ham muhimlik va muqimlilik jarayoniga aylanishiga yetarlicha asoslar mavjud. Insoniyat jamiyati paydo bo'libdiki, ularning maqsadlari mavjud bo'lgan va mana shu asosda mushtarak g'oyaga birlashishgan. Endigi muhim masala xalqparvar g'oyani targ'ib etish, keng jamaotchilikka tushuntirish, targ'ibot-tashviqot ishlarini tashkil etish bilan bog'liq bo'lib, bu milliy g'oyaning takomilida muhim va asosiy bosqich hisoblanadi. Jamiyat a'zolarini milliy g'oya asosida birlashtirish, va unga bo'lgan e'tiqodini shakllantirish O'zbekistonning xavfsizligi va taraqqiyoti nuqtai nazaridan alohida strategik ahamiyat kasb etadi.

“Milliy g'oya va milliy istiqol g'oyasi hakida gap borar ekan, biz nihoyatda keng, murakkab serqirra, murakkab tushunchalarni tasavvur qilishimiz kerak. Bu tushunchalar Vatan ravnaqi, yurt tinchligi, xalq farovonligi kabi yuksak g'oyalarning ma'no-mazmunini teran anglab olishga xizmat qiladi. Bu g'oya xalqni-xalq, millatni-millat etadigan, uning sha'nu sharafi, ishonch-e'tiqodini ifodalaydigan, o'ziga xos taraqqiyot yo'li, turmush tarzi, tub manfaatlariga tayangan holda mutassil rivojlanib boruvchi qarashlar tizimidir”. I. A. Karimov . Milliy istiqol g'oyasi to'g'risida fikr yuritganda, uning o'zbek xalqining hayoti, turmush tarzi, tarixi, madaniyati, milliy-madaniy merosi va qadriyatlari bilan bog'liq bo'lgan xamda milliy g'oyada aks etadigan o'ziga xos konuniyatlari ham mavjud. Bu qonuniyat milliy istiqol g'oyasining mazmuni, maqsadi va xususiyati nuqtai nazaridan qaraganda alohida, ustivor ahamiyatga ega. Chunki bu konuniyatni hisobga olish o'zbek xalqining, millatning kelajagi bilan o'zligini saqlabqolish hamda o'z negizida rivojlanishini, dunyoda o'ziga xos o'ringa ega

bo'lishni e'tirof etish bilan bogliq. Tarixiy jihatdan yondashganda, bu sohada "turli g'oyalar", "mafkuralar" ana shu muhim qonuniyatlarga zid bo'lgan holatlarni ham kuzatilishini ko'rsatadi. O'zbek xalqining tili, madaniyatidan, tarixidan ajratib qo'yishiga bo'lgan urinishlar bunga misoldir. Chunki yot va begona g'oyalar xalqning turmush tarzi, milliy-madaniy qadriyatlaridan ajratib qoyish orqali uni zaiflashtirishga va o'z irodasiga buysundirishga harakat qilgan. Yot va begona g'oyalar ba'zi xalqlarning millat sifatida rivojiga o'zining salbiy ta'sirini o'tkazgan. Shuning uchun ham milliy istiqlol g'oyasiga tayanish va unga amal qilish O'zbekiston xalqining o'zligini saqlab qolish va o'ziga xos va mos rivojlanish ehtiyoji sifatida namoyon bo'ladi. Demak milliy istiqlol g'oyasining qonuniyatlari har bir xalq uchun milliy o'ziga xosligini zamon yutuqlari bilan boglashning nafaqat kafolati, balki rivojlanish strategiyasi hamdir. Milliy istiqlol g'oyasining amal qilish prinsiplarining o'ziga xos tarzda namoyon bo'lishi jamiyatning barcha jabhalarida amalga oshirilayotgan islohotlarning g'oyaviy jihatlarini belgilash bilan bogliq. Shu nuqtaiy nazardan milliy istiqlol g'oyasining prinsiplari birbiri bilan uzviy dialektik aloqadorlikda deyish mumkin. Ular o'z navbatida milliy va umuminsoniy qadriyatlar uyg'unligi talablariga mos kelishi bilan uzviy bog'liq. Milliy istiqlol g'oyasi insonparvarlik inson qadriyatining, sha'ni va or-nomusi, haq-huquqlari hamda manfaatlarining ustuvorligi prinsipiga tayanadi. Undainsonning hayoti oliy qadriyatdir. Bu prinsip o'tkinchi xarakterga ega bo'lmay, balki O'zbekistonning demokratik rivojlanish istiqbolini o'zida mujassam etadi. Bunda milliy g'oyaning insonparvarlik va demokratik prinsiplari inson hamda jamiyat manfaatlarini uyg'unligini belgilab beruvchi tayanch nuqta va jipslashtiruvchi omil vazifasini o'taydi. Demak milliy istiqlol g'oyasi ikki muhim, birbiri bilan bogliq negizga tayanadi. Bu. bir tomondan. O'zbekiston xalqining tarixi, turmush tarzi, urf-odat, an'analari, madaniyati bilan bog'liq milliy-madaniy merosi bo'lib, bu uning asosi, bosh negizi, tayanchi hisoblanadi. Ikkinchisi. dunyo xalqlari e'tirof etib, faqat ezgulikka, bunyodkorlik ishlariga, o'zaro totuvlik va hamjihatlikka xizmat qilib kelayotgan umuminsoniy tamoyillardir. Shu ma'noda milliy istiqlol g'oyasi umumbashariy qadriyatlarni

e'tirof etadi..Milliy istiqlol g'oyasi — mazmunmohiyati, maqsad va vazifalari Islom Karimov asarlarida asoslangan ta'limot. Uning mazmuni quyidagilardan iborat:

— tarixiy xotirani uyg'otish, o'tmishdan saboq chiqarish va o'zlikni anglash mezonini bo'lish;

— xalqimizni tub maqsadlari ifodasi va jamiyat a'zolarini birlashtiruvchi g'oyaviy vazifasini o'tash;

— millat, xalq va jamiyatni birlashtiruvchi kuch, yuksak ishonch e'tiborining manbai bo'lish;

O'zbekistonda yashovchi barcha xalq, millat, elat, ijtimoiy qatlam va uni vakillariga birday taalluqli bo'lish;

— millatimiz aholisi ongi va qalbida «O'zbekiston yagona Vatan» degan tuyg'uni yuksak darajada shakllantirishga xizmat qilish;

— turli millat, qatlam, uning vakillari, siyosiy partiya va ijtimoiy guruhlar mafkurasidan ustun turadigan yuksak fenomen — ijtimoiy hodisa mazmuniga ega bo'lish;

— bironbir dunyoqarashni mutloqlashtirmaslik yoki bironbir kuch, partiya yoki guruh qo'lida siyosiy qurolga aylanmaslik;

— har qanday ilgor g'oyani o'ziga singdirish va har qanday yovuz g'oyaga qarshi javob bera olish;

— subyektivizm, valyuntorizm kabi illatlardan xoli va jamiyatimizning xolis fikriga tayanuvchi obyektiv mafkura bo'lish

— so'z bilan ishni, nazariya bilan hayotni birlashtira olish;

— davr o'zgarishlariga qarab, o'zi ifodalaydigan g'oya, manfaat, muddaolarni amalga oshirishning yangi-yangi vositalarini tavsiya eta olish, ya'ni yangicha vaziyatga tez moslashadigan hozirjavob va ijodiy bo'lish va boshqalar. Milliy istiqlol g'oyasi ana shu qayd etilgan sifatlarga ega bo'lgan taqdirdagina jamiyat hayotida yetakchi ma'naviy ma'rifiy omilga aylanishi va kutilayotgan muhim vazifalarni bajara olishi mumkin¹. Biroq, milliy istiqlol g'oyasi o'z-o'zidan insonning ongiga, tafakkuriga singib, ishonch va e'tiqodiga

aylanib qolmaydi. Bunga har bir inson o'z hayoti davomida erishib boradi. «Har qanday fanning — deb yozadi, — mamlakatimizning taniqli faylasuf, milliy istiqlol g'oyasini talabalar ongi va tafakkuriga singdirish jonkuyari professor Q.Nazarov muayyan bilimlar tuzishi sifatidagi o'ziga xos mavzular tushunchalari, qonun va kategoriyalari bo'ladi. Ularning barchasi fan o'rganadigan soha, ya'ni predmetning o'ziga xos xususiyatlari bilan bog'liq. Biz o'rganishga kiritayotgan «Milliy istiqlol g'oyasi» fani bundan mustasno emas. Uning ham o'z predmeti, qonun va kategoriyalari, maqsad va vazifalaribor. «G'oya» va «mafкура» tushunchalari, ularning xalqlar va davlatlar taqdiriga ta'siri, hozirgi zamondagi mafkuraviy jarayon, milliy istiqlol g'oyasining mazmunmohiyatini tushunchalari, shakllanish qonuniyatlari, namoyon bo'lish xususiyatlari, uni xalqimiz qalbiga singish yo'llari va usullari ushbu fanning mohiyatini belgilaydi. Uning tushuncha va kategoriyalari bir butun, yaxlit tizim shaklida namoyon bo'ladi»*. Milliy g'oyaning odamlarning ishonch mavjudligini anglatadi. Ayni paytda, milliy g'oyaning jamiyat, milliy madaniyat negizlari asosida shakllanishi, xalqning ishonch va e'tiqodiga aylanishi bilan bogliq o'ziga xos xususiyatlari mavjudligini ham hisobga olish kerak. Bunda har bir inson yoki shaxsning individual xususiyatlari, uning o'ziga xos dunyoqarashi, shunga mos tafakkur va hayot tarzi, milliy ong, o'zligini anglaganligi darajasi alohida o'ringa ega. Milliy an'analarga, tarixi, ona tili, madaniyatiga bo'lgan munosabatda shakllangan va mustahkamlangan qalbdagi ruhiyati, e'tiqodi, sadoqati bilan vatanparvarlik va millatparvarlik tuygulari o'zining va millatining sha'ni, qadr-qimmatini hurmat qilishda namoyon bo'ladi. Shuningdek har bir insonda umuminsoniy qadriyatlar boshqa xalqlar va millatlarning madaniy yutuqlariga o'zaro manfaatdorlik hamda milliy taraqqiyotida uni mustahkamlash nuqtai nazaridan qarash, baholash ko'nikmalari, sa'yharakatlari orqali o'z ifodasini topadi. Milliy istiqlol g'oyasining asosiy maqsadi fuqarolarni, keng jamoatchilikni asosiy g'oyalari, maqsad va yo'nalishlari bilan O'zbekistonning taraqqiyot yo'lining ma'no va mazmuni, milliy madaniy negizlari, xususiyatlarini hisobga olgan holda, ularda

ishonch uyg'otish, ularni adolatli, demokratik fuqarolik jamiyati qurilishi maqsadlarini amalga oshirishga uyushtirishda ma'naviyruhiy rag'batlantirishda namoyon bo'ladi. Milliy istiqlol g'oyasi fuqarolarni g'oyaviy jihatdan tarbiyalaydi. G'oya bilan g'oyaning, fikr bilan fikrning, jaholatdan ma'rifatni farqini anglashga, ma'rifatga ishonch va e'tiqodni mustahkamlashga xizmat qiladi. Fuqarolarda milliy istiqlol g'oyasiga zid bo'lgan yot va begona, zararli g'oyalardan saqlanishga, unga nisbatan fikrga qarshi fikr, g'oyaga qarshi g'oya, jaholatga qarshi ma'rifat bilan javob berish, unga nisbatan doimo tayyor bo'la olish immunitetini shakllantiradi. Milliy istiqlol g'oyasi mamlakatning oldida turgan ulug', bunyodkorlik ishlari undan ko'zlangan asosiy maqsad insonlarning erkin va farovon hayotga erishishi, ozod va obod Vatan qurish yo'lida har bir kishi uchun harakat yo'nalishi bo'lishga qaratilgan. Milliy istiqlol g'oyasi hech qachon kishilarning ongi va dunyoqarashini boshqarishni, ularni yana allaqanday «qolipga», «yagona andozaga» solishga qaratilgan emas. U fikrlar, g'oyalar xilmaxilligiga asoslanadi. Erkin fikrni uyg'otish va fikr erkinligini kafolatlab berish, o'zgalar fikrini tinglash, eshitish va aytishga imkoniyat yaratadi. Demak milliy istiqlol g'oyasi «hukmron g'oya»ga intilishdan mutlaqo begona bo'lgani bilan ham boshqa nosog'lom g'oyalardan farq qiladi. Milliy istiqlol g'oyasi voqea-hodisalarni bilish, tahlil etish, ularga baho berishga imkoniyat yaratib, bir qator ilmiy, tarbiyaviy va amaliy vazifalarni ham bajaradi. «Milliy istiqlol g'oyasi: asosiy tushuncha va tamoyillar» risolasida qisqa va muxtasar tarzda bayon etilgan. Ulardan eng muhimlarini qayd etmoqchiman:

— odamlarimizda mustaqil dunyoqarash va erkin fikrlashni shakllantirish; milliy totuvlik hamjihatlikni istiqbolimiz yo'lidagi eng katta g'oyalardan hisoblanishi nosog'lom mahalliychilik urug' aymoqchilik deb ataladigan illatlardan holi etish;

— hayotga endi qadam qo'yayotgan yosh avlodning dunyoqarashiga yangicha ma'no va mazmun baxsh etish orqali unda faol hayotiy pozisiyani, milliy g'oyaga ishonch va e'tiqodni shakllantirish;

—jamiyatimizda sog'lom ijtimoiy muhitni yaratish, kishilar ongiga Vatan taqdiri uchun mas'ullik yagona Vatan tuyg'usini mustahkamlash;

—istibdod davri asoratlari, qullik va mutelik kayfiyatlarining ongimizda, tafakkurimizda saqlanib qolayotgani sabablarini tahlil etish, ularni bartaraf etish yo'llarini topish zarurati bilan bog'liq vazifalarni hal etishdan iboratdir. Demak yangicha fikrlaydigan, mutelik tuyg'usidan xoli bo'lgan o'zligini anglagan, avlod-ajdodlarini, madaniy merosini yaxshi bilgan ma'naviy barkamol. Milliy istiqlol g'oyasining asosiy tushunchalari avlodni tarbiyalash istiqlol mafkurasining muhim vazifasidir. Milliy istiqlol g'oyasi muayyan tushunchalarga asoslanadi. Ular turli xil bo'lib, jamiyatda shakllangan va mavjud bo'lgan fikrlar xilma-xilligi bilan kishilarning o'zaro ijtimoiy munosabatlari asosida amaliy xatti-harakati orqali namoyon bo'ladi. «Milliy g'oya va istiqlol mafkurasi haqida gap borar ekan, — deb ta'kidlaydi Yurtboshimiz, — biz nihoyatda keng qamrovli, murakkab, serqirra, insoniyat tarixida aniq va mukammal ifodasi, tugal namunasi hali-hanuz yaratilmagan tushunchalarni o'zimizga tasavvur qilishimiz kerak deb o'ylayman. Bu tushunchalar Vatan ravnaqi, yurt tinchligi, xalq farovonligi kabi yuksak g'oyalarning ma'nomazmunini teran anglab yetishga xizmat qiladi»¹. Binobarin, milliy istiqlol g'oyasining asosiy tushunchalari nisbiylik xususiyatiga egadir. Milliy istiqlol g'oyasini o'rganishda quyidagi tushunchalarni hisobga olish zarur:-turli jamiyatlar, xalqlar hayoti, milliy-madaniy qadriyatlari, maqsadlari bilan bog'liq bo'lgan turli xil ma'nomazmunga ega umumiy tushunchalar: «g'oya», «mafкура», «g'oyaning turli xil ko'rinishlari», «bunyodkor g'oyalar» va «yovuz, tajovuzkor g'oyalar», «milliy g'oyalar» va «umumbashariy g'oyalar»; -jamiyatning siyosiy hayoti, turli xil jamoat birlashmalari faoliyati bilan bog'liq maqsad va intilishlarni ifoda etadigan turli-xil siyosiy mafkuralar ko'rinishlari; -O'zbekiston xalqining hayoti bilan bog'liq bo'lgan, uni o'zida aks ettiradigan va unga xizmat qiladigan «milliy istiqlol g'oyasi», «milliy istiqlol g'oyasining ma'naviy negizlari», «milliy rivojlanish g'oyasi», «milliy istiqlol mafkurasi», «milliy istiqlol g'oyasining asosiy g'oyalari», «milliy istiqlol g'oyasining bosh g'oyasi», «milliy istiqlol

g'oyasining umubashariy tamoyillari" va boshqa tushunchalar. Milliy istiqlol g'oyasi bilan bog'lik tushunchalarning o'ziga xos xususiyati shundan iboratki, u asosan, O'zbekiston xalqi ijtimoiy, hayot sohalari rivoji bilan, uning milliy-urf odatlari, qadriyatlari, tili, madaniyati, tarixi falsafasi, diniy ruhiyati bilan uzviy bog'lik. Milliy istiqlol g'oyasi milliylikni, milliy rivojlanish xususiyatlarini e'tirof etadi va unga hurmat bilan qaraydi. Milliy istiqlol g'oyasi "sinfiylik", "partiyaviylik" tamoyillariga asoslanmaydi. Boshqa mamlakat xalqlarining hayotiga o'z g'oyalarini singdirishni da'vo qilmaydi. Bu bilan u "kommunistik g'oyadan" tubdan farqqiladi. Milliy istiqlol g'oyasi O'zbekiston Respublikasi nomini olgan o'zbek xalqi, millatning milliy-madaniy merosiga tayangan holda boshqa xalqlar madaniyati, maqsad va intilishlari bilan o'zaro mushtarak tarzda mamlakat ravnaqining ma'naviy-ruhiy, falsafiy omili sifatida xizmat qiladi.

O'zbek xalqi o'zining o'tmishi bilan har qancha faxrlansa, g'ururlansa arziydi. U jahon fani va madaniyati taraqqiyotiga shu qadar katta hissa qo'shganki, buni butun dunyo allaqachon tan olgan. Xalqimizning buyuk mutafakkirlari Imom Buxoriy, Imom Termiziy, Bahouddin Naqshband, Hoja Ahmad Yassaviy,

AlXorazmiy, Beruniy, Ibn Sino, Amir Temur, Mirzo Ulug'bek, Alisher Navoiy, Zahiriddin Muhammad Bobur va boshqa ko'plab buyuk ajdodlarimiz milliy madaniyatimizni rivojlantirishga ulkan hissa qo'shganlar, xalqimizning milliy iftixori bo'lib kelmoqdalar.

Inson mohiyati aqlda, aqlning mohiyati esa xarakterda namoyon bo'ladi, degan edi buyuk mutafakirlardan biri. Demak insonning insonligini ifoda etuvchi yagona mezon aqlidrok ong va tafakkur darajasi bo'lsa, ularning mohiyatini ochib beruvchi, miqyosi va ko'lamiga baho beruvchi bosh mezon xatti-harakati, hayotga va atrof muhitga munosabati, o'zo'zini boshqarishdagi ichki qudratdir.

1.2.Demokratik jamiyat qurishda- milliy istiqlol g`oyasining o`rni.

Insoniyat tarixiy taraqqiyotining sivilizatsiyalashgan davri tajribasi bironbir jamiyatning ezgu g'oyalar va mafkurasiz rivojlana olmasligini tasdiqlamoqda. Mustaqillikka erishgan mamlakatimiz rahbarining tashabbusi bilan o'zbek xalqi ham o'z oldiga ozod va obod Vatan, erkin va farovon hayot barpo etish kabi buyuk maqsadlarni qo'ydi. Ana shu ezgu maqsadlarni amalga oshirish, mamlakatimizda demokratik tamoyillarga asoslangan jamiyatni barpo etish ehtiyoji bizga yot va begona g'oya tajovuziga qarshi tura oladigan, har tomonlama barkamol insonlarni voyaga yetkazish, g'oyaviy bo'shliq bo'lishiga yo'l qo'ymaslik va nihoyat, yurtning yuksak taraqqiyotini ta'minlash — milliy istiqlol mafkurasini shakllantirishni taqozo etmoqda.

Mustaqillik tufayli O'zbekiston xalqi o'zini milliyma'naviy yangilanishida milliy istiqlol g'oyasiga tayanishga alohida e'tibor berdi. Mustabid tuzum davrida amal qilib kelingan, xalqimizning milliyma'naviy ruhiyatiga tamomila zid bo'lgan «kommunistik g'oya» dan voz kechildi. O'zbekiston xalqi o'z milliy G'OYASI negizlariga tayangan holda rivojlanish yo'lini tanladi. Uning o'ziga xos sabablari mavjud. Ular asosan quyidagilardan iborat:

Birinchidan. Mustaqillik tufayli mamlakatimiz xalqi o'ziga xos va mos rivojlanish yo'lini tanlash huquqiga ega bo'ldi. Bu esa xalqimizning tarixan qaror topgan milliymadaniy meroslarini, qadriyatlarini, ma'naviyruhiy olamini qayta tiklagan holda o'z kelajagini ko'rish va qurish imkoniyatini berdi.

Ikkinchidan. «mustabid» totalitar tuzum davrida jamiyat qurilishining g'OYAVIY asosi bo'lgan kommunistik mafkura targ'ibotchilari mamlakatimiz xalqlari, xususan, o'zbek xalqi turmush tarzi, dunyoqarashi, tarixi, urf-odatlarini, an'analari va milliy xususiyatlarini hisobga olmasdan bizga begona va yot bo'lgan qadriyatlarni, maqsadlarni singdirishga urinib kelgan. Buning asoratlaridan xalos bo'lishga qaratilgan ma'naviy ehtiyoj mavjud.

Uchinchidan. ma'lumki har qanday davlat yohud jamiyat maqsadsiz yashay olmaydi. U rivojlanish uchun ma'naviy asoslarni belgilab oladi. Tarixiy maqsad xalqning milliyma'naviy g'oyalarida o'z ifodasini topadi. Shu ma'noda o'zining mustaqil rivojlanish yo'lini tanlab olgan O'zbekistonda milliy g'oyani o'rganishga bo'lgan zarurat deb qaralishi lozim.

To'rtinchidan. jamiyat qurilishi tarixida har xil g'oyalar hukmronligi bo'lgan. G'oyaviy maqsadlar tufayli jamiyat hayotida turli xil voqealar ro'y bergan tabiiyki, ular turli xil oqibatlarni keltirib chiqargan. Demak g'oya bilan g'oyaning, maqsad bilan maqsadning, fikr bilan fikrning farqini bilish va anglash uchun ham milliy istiqlol g'oyasini o'rganish zarur.

Beshinchidan. g'oyalar jamiyatdagi turli insonlar, ijtimoiy guruhlar, qatlamlar, xalqlar, millatlar maqsadi, orzu intilishlari, hayotni idrok etish ko'nikma va malakalari, xulqatvor ko'rinishlari, qadriyatlari manfaati bilan uzviy bog'liq bo'ladi. U yoki bu g'oya qaysi manfaatni qanday tamoyillarga asoslangan holda ifoda etishiga qarab birbiridan farqlanadi, uning maqsadiga va qanday g'oya ekanligiga baho beriladi.

Oltinchidan g'oyalar ta'sir ko'lamini bilan ham birbiridan farqlanadi. Ayrim g'oya tarafdorlari mutlaq haqiqatni e'tirof etishga da'vo qilishi mumkin. Ular o'z maqsadlarini boshqa xalqlarning milliy xususiyatlarini hisobga olmasdan, qanday yo'l bilan bo'lmasin «singdirishga» urinadi. Demak bu borada har birimizdan ogohlik talab etiladi. Farzandlarimiz o'z xalqi, mamlakatining tarixini, milliymadaniy merosini, qadriyatlarini toptatmasligi, o'ziga xoslikni yo'qotmasligi uchun ham milliy g'oyani o'rganishi, bilishi kerak bo'ladi.

Yettinchidan, milliy istiqlol g'oyasini o'rganishning zarurligi bugungi dunyoda mafkuraviy kurashning davom etayotganligi bilan ham bog'liq. Insonlar ongi va qalbini egallash unga ta'sir ko'rsatib, o'z maqsad va muddaolarini bir tomonlama amalga oshirishga urinishlar to'xtamayotganligidan ham kelib chiqmoqda. Milliy istiqlol g'oyasi O'zbekiston xalqining tarixiy maqsadlarini amalga oshirish uchun ma'naviyruhiy kuch-quvvat manbai hisoblanadi, demokratik fuqarolik jamiyatni qurish uchun ilmiynazariy asos bo'lib xizmat

qiladi. Mustaqillikni mustahkamlash uchun xalqimizni birlashtiradigan, uning asriy ezgu maqsadlari bo'lgan «Kelajagi buyuk davlat»ni barpo etish, har bir shaxsning hayotiy manfaatlarini o'zida mujassam etadigan milliy mafkurani yaratish ijtimoiy siyosiy va ma'naviy taraqqiyotimizning muhim shartiga aylanmoqda. Milliy istiqlol g'oyasini fan sifatida o'rganishning sabablarini mamlakatimiz Prezidenti Islom Karimov quyidagicha ta'kidlagan: «Oldimizga qo'ygan olijanob maqsadmuddaolarimizga yetish, eski mafkuraviy asoratlardan batamom xalos bo'lish, g'oyaviy bo'shliq paydo bo'lishiga yo'l qo'ymaslik begona va yot g'oyalarning xurujidan himoyalanih, bunday tajovuzlarga qarshi tura oladigan har tomonlama barkamol insonlarni voyaga yetkazish zarurati xalqimiz va jamiyatimiz manfaatlariga mos yangi mafkurani shakllantirishni taqozo etmoqda». Ana shu hayotiy zarurat milliy istiqlol g'oyasining asosiy tushuncha va tamoyillarini fan sifatida o'rganishni taqozo etadi. Milliy istiqlol g'oyasi ana shu qayd etilgan sifatlarga ega bo'lgan taqdirdagina jamiyat hayotida yetakchi ma'naviyma'rifiy omilga aylanishi va kutilayotgan muhim vazifalarni bajara olishi mumkin¹. Biroq, milliy istiqlol g'oyasi o'z-o'zidan insonning ongiga, tafakkuriga singib, ishonch va e'tiqodiga aylanib qolmaydi. Bunga har bir inson o'z hayoti davomida erishib boradi. «Har qanday fanning — deb yozadi, — mamlakatimizning taniqli faylasuf, milliy istiqlol g'oyasini talabalar ongi va tafakkuriga singdirish jonkuyari professor Q.Nazarov muayyan bilimlar tuzishi sifatidagi o'ziga xos mavzular tushunchalari, qonun va kategoriyalari bo'ladi. Ularning barchasi fan o'rganadigan soha, ya'ni predmetning o'ziga xos xususiyatlari bilan bog'liq. Biz o'rganishga kiritayotgan «Milliy istiqlol g'oyasi» fani bundan mustasno emas. Uning ham o'z predmeti, qonun va kategoriyalari, maqsad va vazifalaribor. «G'oya» va «mafкура» tushunchalari, ularning xalqlar va davlatlar taqdiriga ta'siri, hozirgi zamondagi mavkuraviy jarayon, milliy istiqlol g'oyasining mazmunmohiyatini tushunchalari, shakllanish qonuniyatlari, namoyon bo'lish xususiyatlari, uni xalqimiz qalbiga singdirish yo'llari va usullari ushbu fanning mohiyatini belgilaydi. Uning tushuncha va kategoriyalari bir butun, yaxlit tizim shaklida namoyon bo'ladi»*. Milliy g'oyaning odamlarning ishonchrivojlanishning milliy-ma'naviy negizlari,

umumbashariy tamoyillar tashkil etadi. Milliy istiqlol g'oyasi ijtimoiy taraqqiyot sohasidagi dunyo xalqlari tajribasi va yutuqlarini hisobga olgan holda shakllantirilgan bo'lib, O'zbekiston milliy rivojlanishining yangi yo'nalishi modelining milliy-nazariy asosidir. Negaki, O'zbekiston xalqining o'ziga xos shunday milliy-madaniy merosi va qadriyatlari mavjudki, ular mamlakatda yashayotgan har bir fuqaro, oila, xalq va millat hayotining barcha jabhalaridan chuqur o'rin olgan. Ular orqali shu xalq, millatning «o'zligini», «borlig'ini» boshqa xalqlar yoki millatlar o'xshashligi (umumiyligi) va farqi (ayrimligi)ni anglab olish mumkin. Shu xususiyatlar saqlab qolinsa, O'zbekiston o'ziga xos va mos taraqqiyot yo'lidan rivojlanishi mumkin. Buning uchun milliy g'oya jamiyat hayoti sohaları bilan o'zaro uygunlashmog'i muhim ahamiyatga ega. Ana shunday ishonch, e'tiqod, milliy gurur, o'zligini namoyon etish va qadrlash tuyg'ulari milliy istiqlol g'oyasini xalqning ishonch va e'tiqodiga aylanganligini ko'rsatuvchi muhim mezondir O'zbekistonda demokratik jamiyat kurish - eng dolzarb va kechiktirib bo'lmaydigan vazifa ekanligi; bu vazifani amalga oshirmay turib undagi tang holatni bartaraf etishga, yakka hokimlik tizimining illatlarini tugatish va rivojlangan mamlakatlar darajasiga chiqib olishning mumkin emasligi; O'zbekistonda demokratik jamiyat qurish - g'oyat murakkab va ko'p qirrali kompleks vazifa ekanligi; bu vazifa jamiyatning barcha sohalarini isloh qilishni va yangilashni talab qilishi; siyosiy sohani isloh qilish va yangilash – O'zbekistonda demokratik jamiyat qurishning asosiy sohalaridan biri ekanligi; bu sohani isloh qilmay va yangi murakkab ijtimoiy-iqtisodiy va ma'naviy-ma'rifiy muammolarni hal etib bo'lmasligi; O'zbekistonda demokratik jamiyatni qurish iqtisodiy sohani tubdan isloh qilish va yangilash bilan bog'liqligi; bu sohada davlatmulking xilma-xilligiga erishish; faqat bozor munosabatlariva jamiyat va insonning real rivojlanishiga olib borishi mumkinligi; O'zbekistonda huquqiy demokratik davlat barpo etish jamiyatimiz rivojining siyosiy va konstitutsiyaviy maqsadi qilib qo'yilgan va bu yo'lda jiddiy ishlar olib borilmoqda. Istiqlol, demokratiya va taraqqiyot o'zaro bog'liq tushunchalar. Chunki agar milliy mustaqillik bo'lmasa erkin rivojlanish ham bo'lmaydi. Shaxs erkinligi millat erkinligidan ayri tushuncha

emas. Shu bois, O'zbekiston o'tgan asr boshlarida istiqlolni qo'lga kiritganda birbiri bilan bevosita ikki vazifa kun tartibida turardi: biri — mustaqillikni mustahkamlash bo'lsa, ikkinchisi bozor iqtisodiyotiga asoslangan demokratik jamiyat qurish. Hozirgi paytda O'zbekistonda bu ikki jarayon muvaffaqiyat bilan davom etmoqda va mamlakatimiz tobora iqtisodiy taraqqiy etgan davlatlar safiga kirib bormoqda. Yana shu narsa ham aniq bo'ldiki, iqtisodiy taraqqiyot ijtimoiysiyosiy va ma'naviy-ma'rifiy yuksalish bilan uzviy aloqada kechishi shart ekan. Boshqacha aytganda, iqtisodiy taraqqiyot osmondan tushadigan mo'jiza emas, balki uni O'zbekiston xalqining o'zi amalga oshiradi. Ya'ni xalqimizning ma'naviy-ma'rifiy saviyasi, bilim va malakasi, salohiyati, umummadaniy darajasi qanchalik baland bo'lsa, iqtisodiy taraqqiyot ham shuncha tezlashib, «erkin, faravon hayotni ta'minlashga shartsharoit yaratiladi»¹. Aholining har bir qatlami, har bir fuqaro buni yaxshi anglab yetib, shunga qarab faoliyat olib borishi lozim bo'ladi. Ammo bu jabhada muammolarimiz ko'p. Zero, demokratiya — erkin yashash va erkin faoliyat olib borish, fikr bildirish, o'z irodasini ifodalash, haququqlaridan bimalol foydalanish va jamiyat ishlariga faol qatnashishni anglatadi. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi bunga to'la kafolat beradi va har bir fuqaroning huquqini himoya qiladi. Biroq, ayni vaqtda, demokratiya yuksak ma'naviyat egasi bo'lish, mas'uliyat va jamiyat oldidagi burchni his qilishni talab etadi. Qonun, huquq imkoniyatlar bersa, axloq, burch, o'zgalar manfaati bilan hisoblashish, insoniylik udumlari, vijdon esa mas'uliyat yuklaydi, har bir individual shaxs manfaati bilan jamiyat manfaati chambarchas bogliq ekanini har soatda bizga bildirib turadi. Shu bois *burch, erkinlik va mas'uliyathamma vaqt birga, uzviy aloqada amal qiladigan tushunchalardir*. O'zaro raqobat, aqlu zakovat kurashi va tadbirkorlik ishbilarmonlik xislatlari ham shu zaminda adolat o'zaniga tushadi, kishining kishi tomonidan nohaq ezilishi, zo'ravonlik qilinishiga yo'l qo'yilmaydi. Demokratiya hamma sohalarda shaxsiy qobiliyatni charxlaydi, raqobat va «kim o'zar»ga bardosh berishni talab qiladi. Bu muttasil va muntazam ravishda izlanish, ixtirolarni amalga oshirishni, har doim olga intilishni talab qiladi.

Sustkashlik qilgan, yangilik yaratishga noqobil odam 'taraqqiyotdan orqada qolib ketaveradi. Buning oqibatida shaxsda xudbinlik shaxsiy manfaatni ustun qo'yishga moyillik vujudga kelishi muqarrar. Xudbishshkning bir necha jihatlari bor: o'z iste'dodi va qobiliyatini ishga solib, fikri va rejalarini hayotga tadbiq etish ham aslida xudbishshk ya'ni shaxs sifatida o'zlikni namoyon qilishdir. Buni ijobiy ma'nodagi xudbinlik deb atash mumkin. Bunday xudbinlik individual sa'y harakat jamiyat rivojiga yordam beradi. Ammo faqat o'zini o'ylaydigan, boshqalar mehnati evaziga boyishga intiluvchi shaxslar ham bor. Ular o'zlarini eng dono, eng kuchli hisoblab, atrofdagilarga bepisand munosabatda bo'ladilar, kibru havoga beriladilar va jamiyat rivojiga naf keltirmaydilar. Mana bunday manmanlik va hukmfarmonlikka asoslangan xudbinlik aslida ma'naviy qashshoqlik tufayli paydo bo'ladigan axloqiy qusurdir. Zero, «o'zim bo'lay» falsafasi milliy vatanparvarlik tuyg'usini so'ndiradi. «O'zim bo'lay» deb intiladigan odam iymone'tiqodni xam poymol etadi. Bunday odam haromhalol, yaxshiyomonni ham farqlamaydi, qanday bo'lmasin, qayerda bo'lmasin o'zlashtirib olsa bo'lgani, boshqasi bilan ishi yo'q. Shunisi ma'lumki, bizning ulug' shoirlarimiz, mutafakkir bobolarimiz, avliyoshayxlarimiz hirs va hasadga, shaytoniy nafsga berilish, bu yo'lda odamlarga jabrzulm qilishga qarshi chiqqanlar. Xalqimiz axloqining eng yaxshixislatlari shu bois hozir ham o'z kuchini ko'rsatmoqda. Biz tariximiz, ulug' madaniyatimiz obidalari, ma'naviy qadriyatlarni tikladik. Xalqimizning ruhiyati tiklandi. Ular ma'naviy merosimiz bilan faxrlanamiz, ulug' Vatan farzandlari ekanligimiz dilimizni g'ururga to'ldiradi. Buning o'ziyoq Vatanimizning buguni va kelajagi uchun qayg'urish hissini uyg'otadi. Biz chinakamiga uygoq xalq sifatida dunyoga boqmoqdamiz, do'stu dushmani ajratib, milliy manfaatlarimiz uchun kurashmoqdamiz. Milliy g'oya, demokratiya va milliy davlatchilik. Sir emaski, demokratiya erkin fuqarolik jamiyati ekan, unda ochiq muloqotlar, qonun asosidagi munosabatlar qat'iy asosga qo'yilib, u oshkoralikni yuzaga keltiradi va qonun asosida ijtimoiy adolat tiklanishiga erishiladi. Inson huquqini ta'minlash va himoya qilish birinchi darajali ahamiyat kasb etadi. Boshqacha aytganda, jamiyat ichidan turib faollashib,

mustahkamlanib boradi, o'zo'zini boshqarish sari dadil qadamlar qo'yiladi. Ammo, bundan demokratiya sharoitida davlatning boshqaruvchilik tashkilotchilik roli barham topadi, degan xulosani chiqarmaslik kerak. Ayrim G'arb faylasuflari (chunonchi, Karl Popper) o'zining «Ochiq jamiyat va uning dushmanlari» kitobida mustahkam milliy davlat demokratiya taraqqiyotiga to'sqinlik qiladi, degan fikrni olga suradi. Uning nazarida davlatning kuchayishi «ochiq jamiyat» kishilarining erkin faoliyat ko'rsatishi, fikri, irodasini ifodalashi, qobiliyatini ishga solishga xalaqit beradi. Uning asosiy sababi davlat hukmron mavqeini egallab, hokimiyat, mansab ideallashtiriladi. Natijada, davlat rahbarining fikri asosiy fikr bo'lib, qolgan fikrlarni bo'gadi. Uning fikricha, bu avtoritarizmni yuzaga keltiradi. Demak chinakam demokratiyaga amal qilmay qoladi, deydi. Uning nazarida, shunday qilib, milliy YEOYA ham oxiroqibatda millatchilikka olib boradi va totalitarizm xavfini tug'diradi. K.Popper Platon, Aristotel va ayniqsa Gegel falsafiy qarashlarini tanqid qilib, har bir shaxsning (individual) fikri, intilishi va dunyoqarashini e'tiborga olmay, balki muayyan qolipdagi g'oyalarga hammaning bo'ysunishini talab qilib kelganlar. Odamlarni «Oliy haqiqat» tarzida taqdim etiladigan g'oyalardan xalos etish kerak. Shunda shaxs erki ta'minlanadi, deydi K.Popper. Bunday fikr bilan to'liq qo'shilib bo'lmaydi. G'oyalarning mutlaqlashtirilishi davlatning va davlat rahbari bo'lgan yakka shaxslarning mutlaqlashtirilishiga olib keladi. Natijada, bunday shaxslar o'zlarini nuqsonlardan xoli, tanqiddan yuqori deb his eta boshlaydilar. Bu esa jamiyat va davlat orasida begonalashuvni yuzaga keltiradi, Natijada, totalitar g'oya hukmronlik qilib, turg'unlik yuz beradi. Maddohlar, axloqiy nopok odamlar mansablarni egallab, sog'lom fikrni bo'gadilar. Bunday sharoitda iqtisodiy va ijtimoiy taraqqiyot to'xtab qoladi. «Davlatni ilohiylashtirish qullik va istibdod hukmron bo'lgan davrlardan qolgan kishilar sajdaparastligining eng yomon ko'rinishidir», deb yozadi K.Popper. Umuman, K.Popperning ko'pgina fikrlari ancha bahsli. Biroq, demokratik tamoyillarga amal qiladigan jamiyatda bunday ilohiylashtirishlarga o'rin qolmaydi. Ammo, shunisi borki, demokratiya sharoitida ham davlat ijtimoiysiyosiy institut sifatida saqlab qolinadi va uning funksiyalari to'la amal qiladi. Davlatning

obro'e'tibori, nufuzi baland bo'lishi jamiyat taraqqiyoti uchun zarur. Kuchli, adolatparvar jamiyat davlatsiz yashay olmaydi. Negaki, davlat jamiyat barqarorligi, millat osoyishtaligi va iqtisodiy taraqqiyotining bosh islohotchisidir. Har bir xalq o'zining milliy mustaqil davlati bilan o'zligini ko'rsata oladi. Xalqaro rivojlanish sharoitida boshka mamlakatlar bilan raqobat qila oladi. Xullas, xalq (millat), mamlakat va davlat tushunchalari ajralmas yaxlitlikdir. O'zbekistonning mustaqil mamlakat sifatidagi mavjudligi uning milliy davlatchiligi taraqqiyoti bilan birgalikda olib qaralgandagina mazmunmohiyatga ega bo'ladi. Tarixiy tajribalar aynan o'tish davrida davlatning islohotchilik roli benihoya katta bo'lishini tasdiqlamoqda. Shu ma'noda, mustaqil O'zbekiston davlatini xalqimizning irodasi va ruhini ifodalaydigan, uning birligini ta'minlashdagi o'rni beqiyosdir. Davlatni shunchaki ma'muriy instrument, boshqaruv apparati, xolos deb talqin etish yetarli emas. Bu ta'rif demokratiya sharoitida ham milliy birlik va xalqning ma'naviy yaxlitligi, demak uyushib, jipslashib, rivojlanish yo'liga chiqishiga xalaqit beradi. Qolaversa, taraqqiyot ham, demokratiya ham o'zo'zidan sodir bo'lmaydi. Mamlakat xavfsizligini, osoyishtaligini ta'minlash, siyosiy manfaatlar to'qnashuvida dadil turib, milliy manfaatni himoya qilish davlat zimmasidadir. Demokratiya sharoitida, albatta, davlat va uning tarkibiy qismi bo'lgan hokimiyatga munosabat o'zgaradi. Chunki hokimiyat jamiyat nazorati ostida bo'ladi. Saylash va saylanish mexanizmining amal qilishi, davlat rahbarlarining hisob berib turishi, matbuot erkinligi, jamoat tashkilotlarining faolligi — bularning hammasi davlatning mutlaq g'oyalarga berilishiga yo'l qo'ymaydi. Ya'ni shaxs, jamiyat va davlat o'zaro yaqinlashib boradi, birbiriga hisob berish kuchayadi. Natijada, shaxs va davlat manfaatlari uyg'unlashib boradi. Mustaqallik va bozor munosabatlari sharoitida huquqiy davlatni bunyod etish davlat qurilishi va demokratiyani avj oldirish sohasidagi muhim ijtimoiy-siyosiy vazifadir. Huquqiy davlat ko'rishining nazariy asoslari va amaliy muammolari O'zbekistonning 1992 yilgi Konstitutsiyasida va mamlakat Prezidenti I.A. Karimovning « O'zbekiston — kelajagi buyuk davlat», «Buyuk kelajagimizning huquqiy kafolati» kabi asarlarida, Oliy Majlisning I va VI sessiyalaridagi « O'zbekistonning siyosiy-ijtimoiy va

iqtisodiy istiqbolining asosiy tamoyillari», «Hozirgi bosqichda demokratik islohotlarni chuqurlashtirishning muhim vazifalari» nomli ma'ruza va nutqlarida yetarlicha aniq belgilab berilgan. O'zbekistonda huquqiy demokratik davlat barpo etish jamiyatimiz rivojining siyosiy va konstitutsiyaviy maqsadi qilib qo'yilgan va bu yo'lda jiddiy ishlar olib borilmoqda. Mustaqallik va bozor munosabatlari sharoitida huquqiy davlatni bunyod etish davlat qurilishi va demokratiyani avj oldirish sohasidagi muhim ijtimoiy-siyosiy vazifadir, huquqiy davlat ko'rinishining nazariy asoslari va amaliy muammolari O'zbekistonning 1992 yilgi Konstitutsiyasida va mamlakat Prezidenti I.A. Karimovning « O'zbekiston — kelajagi buyuk davlat», «Buyuk kelajagimizning huquqiy kafolati» kabi asarlarida, Oliy Majlisning I va VI sessiyalaridagi « O'zbekistonning siyosiy-

ijtimoiy va iqtisodiy istiqbolining asosiy tamoyillari», «Hozirgi bosqichda demokratik islohotlarni chuqurlashtirishning muhim vazifalari» nomli ma'ruza va nutqlarida yetarlicha aniq belgilab berilgan. Mustaqillik biz uchun jamiyat tarqqiyotining butunlay yangi davrini boshlab berdi. U O'zbekistonimizni, o'zbek millatini jahonga tanitdi. Milliy manfaatlarimizga, ma'naviy qadriyatlarimizga, demokratik mezonlarga tamomila muvofiq yangi jamiyat qurishga kirishdik. Milliy davlatchilik poydevori, uning huquqiy asoslari yaratildi. Davlat islohotlarning bosh tashabbuskori, ularni muvofiqlashtiruvchi asosiy kuchga aylandi. Konstitutsiyamiz davlatni qonuniy huquqiy takomillashtirishning demokratik asosi bo'lib xizmat qilmoqda. Istiqbol tufayli odamlar ongi, dunyoqarashida yangilanish boshlandi. Tarixiy milliy qadriyatlar, urfodatlarining tiklanishi xalqning milliy ruhiga kuchli ta'sir etdi. Mustaqillikni qo'lga kiritgan xalqimiz hurlikning 21 yilligini nishonlash arafasida turibdi. Tarixan qisqa bir davrda xalqimiz tom ma'noda bunyodkor, yaratuvchi ekanligini dunyoga yana bir bor namoyon qilmoqda. Ijtimoiy jarayonlarning barcha jabxalarida, ya'ni ijtimoiy- iqtisodiy, siyosiy va ma'naviy-ma'rifiy soxalarda ulkan yutuqlar qo'lga kiritildi. Bu ulkan yutuqlar ichida Prezidentimiz I. Karimov ta'kidlaganidek "... odamlarimizning dunyoqarashi, hayotga bo'lgan munosabatini o'zgarib borayotgani" eng asosiy yutuq hisoblanadi. Bugungi kunda dunyo etirof etgan taraqqiyotning "o'zbek

modeli” mazmun mohiyati jihatidagi oʻta murakkab boʻlgan vazifalarni oʻz oldiga strategik maqsad qilib qoʻygan. Birinchidan sobiq shoʻrolar davrida xom-ashyo yetkazib beruvchi hududga aylanib qolgan yurtimizni iqtisodiy jihatdan tub isloh etib, iqtisodiy yuksalishga olib chiqish. Ikkinchidan milliy oʻzligini yoʻqotib tili, dini, etiqodi, tarixi bir soʻz bilan aytganda maʼnaviy qadriyatlaridan uzoqlashgan millatni millat qilish yaʼni milliy tiklanish kabi ulkan vazifani oʻz oldiga maqsad qilib qoʻygan. Mazkur ilmiy mavzuda masalaning ikkinchi tomoniga yaʼni milliy tiklanish, milliy oʻzlikni anglash va shu bilan birga bugungi taxlikali dunyoda yadro poligonlaridan mafkuraviy poligonlar kuchaygan bir paytda milliy oʻzlikni asrash kabi dolzarb masalalar ustida bazi ilmiy fikr mulohazalar yuritishni maqsad qilib olingan. Milliy tiklanish va milliy oʻzlikni anglash masalasi “ Oʻtmish” bilan bogʻliq, yaʼni sobiq shoʻrolar xukumronlik qilgan 70 yildan ziyod vaqt ichida xalqimizning maʼnaviyati (axloqi, dini, estetikasi, aqliy ongi, huquqiy ongi va hokazo)dan maʼlum darajada mahrum qilinib milliy oʻzligidan yiroqlashdi va dunyo tamaddunidan ortda qoldi. Yurtboshimiz taʼkidlaganidek Ollohning marhamati bilan mustaqillikni bugungi avlodga nasib etib mana 20 yildirki oʻzbek xalqi mustaqil hayot kechirib, oʻz-taqdirini oʻzi belgilab, maʼnaviy qadriyatlariga qaytdi va oʻzligini anglab dunyo tamadduniga qoʻshilib ulkan yutuqlarga erishmoqda, bu masalaning birinchi tomoni. Ikkinchi tomoni esa mustaqillikka erishilgan davr, tarixiy sharoit, yaʼni ikki qutibli dunyoning barham topishi va koʻp qutbli dunyoning yuzaga kelishi bilan Prezident I. Karimov oʻzining “Yuksak maʼnaviyat yengilmas kuch” asarining “Maʼnaviy tahdid-oʻzligimiz va kelajagimizga tahdid” nomli bobida globallashuv jarayoni, uning mazmun-mohiyati, ijobiy hamda salbiy jihatlari, xususan bugungi kungi mafkuraviy taʼsir oʻtkazish vositasi sifatida muayyan siyosiy kuchlar bu jarayondan oʻz manfaatlari yoʻlida foydalanib, milliy qadriyatlarimizga yot boʻlgan gʻoyalar, qarashlar orqali yopirilib kelayotganligi va bu milliy oʻzlikni asrash masalasi yanada dolzarb boʻlib borayotganligini koʻrishimiz mumkin. Shunday ekan bizning oldimizga qoʻygan yuksak – „Ozod va obod vatan – erkin va farovon hayot” barpo etish va demokratik jamiyat barpo etish uchun bizning bosh gʻoyalarimiz jamiyatimiz

rivojida o'z o'rnini topgan. Shunday ekan bunday jamiyat barpo etish biz uchun ko'plab imkoniyatlar va shu bilan birga mustaqilligimiz yanada mustahkamlashi muqarrar. Milliy g'oyani anglash umummaqsad yo'lida birlashish, uyushish, o'zini safarbar etish, hamjihat va hamkorlik totuvlik hamda bagrikenglik fazilatlari sifatida namoyon bo'lishini bildiradi. Shunday omilning mavjudligi mamlakatning, xalqning, millatning ma'naviy, ruhiy kuchqudrati mustahkam ekanligini ko'rsatadi. Uning negizida o'zlikni anglash, millat va xalqni, jamiyatning oldida turgan mushtarak maqsadlarni anglash yotadi. Mushtarak taqdir, Vatan, tarix milliy madaniy meros, til, madaniy qadriyatlar bir tomondan, ikkinchidan, mamlakatning, xalqning, millatning dunyo, bashariyat erishayotgan yutuqlaridan foydalanishga bo'lgan ehtiyojni his etish tuygusi ana shu jarayonda milliy istiqlol g'oyasini taraqqiyotning muhim kaliti sifatida namoyon etadi.

2-bob O'zbekistonda olib borilayotgan Milliy go'ya tadqiqot va tashviqot ishlari.

2.1 Targ`ibot va tashviqot tushunchalari va o`zaro bog`liqligi.

Milliy g`oya targ`iboti va tashviqoti tushunchasi haqida to`xtalishdan avval “targ`ibot” va “tashviqot” tushunchalarining o`zagiga e`tiborni qaratish zarur. **“Targ`ibot”** tushunchasining o`zagini “rag`bat” so`zi tashkil etgani bois ham, u insonni biror harakatga rag`batlantirishni nazarda tutadi. **“Tashviqot”** tushunchasining o`zagi esa “shavq” so`zidan olingan bo`lib, u kishida biror narsaga shavq uyg`otishga yo`naltirilgan. Targ`ibot- insonning ongi va qalbini egallashga qaratilgan. Targ`ibotchilarni shuning uchun ham «inson qalbining sozlovchilari» deb ataydilar. Demak, targ`ibot-tashviqotdan maqsad – faqat bilim orttirish emas, balki kishini biror harakatga undashdan iborat. Masalaga ana shu jihatdan qaraydigan bo`lsak, “milliy istiqlol g`oyasi” haqida ma`lumot berish bilan cheklanmasdan, mafkuraviy maqsadlarni aniq vazifalar shakliga keltirishimiz, milliy istiqlol mafkurasidagi asosiy g`oyalarning amaliy harakatlarga aylanishiga erishishimiz zarur.. Milliy g`oyani singdirish usullari, texnologiyalari, ustuvor yo`nalishlari XXI asrda insoniyat o`z taraqqiyotining sifat jihatidan yangi pallasiga qadam qo`ydi. Dunyoda katta o`zgarishlar sodir bo`layotgan bugungi kunda ijtimoiy makonni o`zlashtirishning yangi usullari, jumladan, yangi texnologiyalar keng rasm bo`ldi. Texnologiyalar asri deb atalayotgan XXI asrda ishlab chiqarishda joriy etilgan yangi texnologiyalar mehnat samaradorligini misli ko`rilmagan darajada o`stirib yubordi. Biroq yangi texnologiyalar faqat sanoat va qishloq xo`jaligida qo`llanilmayapti, balki ma`naviy, mafkuraviy jarayonlarda ham o`z samarasini ko`rsatmoqda. Mamlakatimizdagi mafkuraviy jarayonlarga ham shu nuqtai nazardan yondashish milliy istiqlol g`oyasini targib qilishda zamonaviy texnologiyalardan foydalanish zaruratini ko`rsatadi. Milliy istiqlol G`OYASINI xalq qalbi va ongiga singdirish muayyan texnologiya asosida olib borilganida tadbirlarning ketma-ketligi, miqyosi va me`yori, davomiyligi va tamoyillari singari jihatlar qamrab olinadi. Ularning muhimligi shunda ko`rinadiki, masalan, targibotda me`yorning buzilishi, milliy mafkura to`g`risida hadeb va noo`rin gapiraverish, me`yorni bilmaslik teskari samara berishi mumkin. Targibot

texnologiyasi milliy mafkura mazmun-mohiyatiga mos bo'lgan taqdirdagina kutilgan natijaga erishish mumkin. Targ'ibot insonning ongi va qalbini egallashga qaratilgan. Targ'ibotchilarni shuning uchun ham «inson qalbining sozlovchilari» deb ataydilar. Demak, targ'ibot-tashviqotdan maqsad – faqat bilim orttirish emas, balki kishini biror harakatga undashdan iborat. Masalaga ana shu jihatdan qaraydigan bo'lsak, “milliy istiqlol g'oyasi” haqida ma'lumot berish bilan cheklanmasdan, mafkuraviy maqsadlarni aniq vazifalar shakliga keltirishimiz, milliy istiqlol mafkurasidagi asosiy g'oyalarning amaliy harakatlarga aylanishiga erishishimiz zarur. Prezident I.A.Karimov ta'kidlagandek, «Milliy g'oyada mujassam bo'lgan buyuk maqsadlarni ro'yobga chiqarish avvalambor jamiyatimiz va shu jamiyat a'zosi bo'lmish har qaysi insonning ma'naviy olami va dunyoqarashidagi ijobiy o'zgarishlar bilan bog'liq ekanini unutmasligimiz zarur» *Bugungi kunda rivojlangan davlatlar qudratli targ'ibot tizimiga ega bo'lishga intilayotganini alohida ta'kidlash lozim.* Masalan, o'z faoliyatining targ'ibotiga AQSh hukumati yiliga 2,5 milliard dollar sarflashi bejiz bo'lmasa kerak.

Fransiya ham o'z siyosatini aholiga tushuntirish ishlariga yiliga 100 million frankni bekorga sarflamayotgandir? Bu ma'lumotlar targ'ibot nafaqat dinda, biznesda muhimligini, balki siyosatda ham, ma'naviy-ma'rifiy ishlarda ham muhim ahamiyat kasb etishini ko'rsatadi. Demak, rivojlangan demokratik davlatlar ham mafkuraviy faoliyatdan sira voz kechmagan. Puxta ishlab chiqilgan strategik yo'nalish davlatning istiqbolini belgilaydi. O'zbekistonning strategik maqsadlari Islom Karimovning qator asarlarida, jumladan, «O'zbekiston XXI asr bo'sag'asida: xavfsizlikka tahdid, barqarorlik shartlari va taraqqiyot kafolatlari» hamda «O'zbekiston XXI asrga intilmoqda», “Yuksak ma'naviyat – engilmas kuch” asarlarida belgilab berilgan. Shu maqsadlar sari insonlarni safarbar qilish ularni g'oyalar shaklida singdirish zaruratini keltirib chiqaradi. Endigi muhim masala xalqparvar g'oyani targ'ib etish, keng jamaotchilikka tushuntirish, targ'ibot-tashviqot ishlarini tashkil etish bilan bog'liq bo'lib, bu milliy g'oyaning takomilida muhim va asosiy bosqich hisoblanadi. Jamiyat a'zolarini milliy g'oya asosida birlashtirish, va unga bo'lgan e'tiqodini shakllantirish O'zbekistonning

xavfsizligi va taraqqiyoti nuqtai nazaridan alohida strategik ahamiyat kasb etadi. Targib qilinayotgan g'oyalarning inson ongida axborot, ma'lumot tarzida o'rnamishi kifoya qilmaydi, ular insonning yurakyuragiga yetib borganidagina ular inson qalbiga chuqur o'rnamshadi. Buning uchun esa auditoriya targ'ibotchisi milliy g'oyaga chuqur ishonchi va qat'iyatini his qilishi kerak. Lekin tashviqotda g'oyalarga e'tiborni tortish bilan ham qanoatlanish mumkin emas. Chunki e'tiborni jalb qilish — targibotning birinchi bosqichi, xolos.

Targ'ibotning keyingi bosqichi g'oyani to'g'ri va atroflicha tushuntirishni, mafkura bilan bog'liq barcha savollarga javob topib berishni talab qiladi. Chunki milliy g'oyani tushunish — unga ishonish demakdir. Ana shu yerda bir savolga duch kelamiz: nima ko'proq ishonch uygotadi: jiddiy dalillar bilan asoslangan axborotmi yoki hissiyotlarni uyg'otuvchi ma'ruzami? Targibot davomida insonning hislariga, qalbiga murojaat qilish katta samara beradi, albatta. Lekin ishonchli dalillar, e'tiroz uyg'otmaydigan hayotiy ma'lumotlarning keltirilishi bu g'oyalarni hayotga tatbiq qilishdan hammamiz manfaatdor ekanligimiz haqidagi fikrni uytotadi. Targ'ibot jarayoni shu yerda tugaydi, deb o'ylaydiganlar katta xato qiladilar. Zero, mafkura yangi ishlarga ilhomlantiradi, harakatga undaydi. Harakatsiz mafkura esa safsatabozlikdan bo'lak narsa emas. Demak insonlar milliy mafkuradan o'rin olgan g'oyalarga mos harakat qila boshlaganlaridagina milliy g'oya xalqning e'tiqodiga aylanganligi haqida xulosa qilish mumkin. **«Tarbiya biz uchun yo hayot yo mamot, yo najot yo halokat, yo saodat , yo falokat masalasidir».** **Abdulla Avloniy.** Milliy g'oya va O'zbekiston tajribasi ko'tarilgan masalaning muhimligi O'zbekistonda ham bu borada amalga oshirilayotgan ishlarni tahlil qilishga undaydi. E'tibor berib qaraydigan bo'lsak bizda "fuqaro tarbiyasi" haqida kam gapiriladi. Lekin bizda bu vazifa o'z holiga tashlab qo'yilgan emas. O'zbekistonda fuqaro tarbiyasi davlat siyosatining ustuvor sohasi bo'lib, asosan ikki yo'nalishda: Kadrlar tayyorlash milliy dasturi doirasida va milliy istiqlol g'oyasini singdirish vositasida amalga oshirilmoqda. Ko'rinib turibdiki, bizda ham fuqaro tarbiyasini amalga oshiruvchi maskan sifatida maktab tanlangan. Chunki maktabda bola bilim olishdan tashqari shaxs sifatida ham

shakllanadi. Demak maorifga millatni tarbiyalashdek mas'uliyatli vazifa yuklangan. Lekin ta'lim tizimida targibottashviqotdan maqsad faqat bilim berish emas, balki kishini biror harakatga undashdan iborat ekanligini unutmasligimiz lozim. Masalaga ana shu jihatdan qaraydigan bo'lsak milliy istiqlol g'oyasi o'qitilayotgani hali mafkura singdirilayapti degani emas. Demak mafkuraviy maqsadlarni aniq o'quv vazifalari shakliga keltirishimiz, milliy istiqlol mafkurasidaga asosiy g'oyalarning amaliy harakatlarga aylanishiga erishishimiz zarur. Masalaning boshqa jihati ham bor. Aytaylik mafkuraga asos bo'lgan g'oyaning mohiyatini, dunyoning mafkuraviy manzarasini yaxshi biladigan yoshlar buni bilmaydigan tengdoshidan vatanparvarroq, fidoyiroq va yurtiga sadoqatliroq bo'ladimi? Aslida, vatanparvarlik milliy istiqlol g'oyasining ta'rifini yoddan bilish bilan belgilanmaydi. Shu o'rinda milliy istiqlol g'oyasini o'qitishdan ko'zlangan maqsad nima o'zi, degan savolga javob izlab ko'rish lozim. Asosiy maqsad — zamon talablariga mos insonni tarbiyalashdan iborat. Shunday ekan, fuqarolarda qaysi sifatlarni shakllantirish evaziga mamlakatni yuksaltirish mumkinligi haqida jiddiy o'ylab ko'rish va g'oyaviy tarbiyani ana shu asosda tashkil etish lozim. Buning uchun fuqaroning istalgan modeli haqida o'ylab ko'rish, komil inson qiyofasini yaratish zarur. Xo'sh, qaysi g'oyalar davlatimizning taraqqiyoti, iqtisodiy ravnaqi va ma'naviy yuksalishiga turtki beradi? Biz yosh avlodga qaysi qadriyatlarni singdirishimiz kerak? Ularda qaysi sifatlarni tarbiyalamogimiz darkor? Bunda, avvalo, har jihatdan faol insonni tarbiyalashga e'tibor qaratish, g'oyaviy tarbiya vositasida shaxsning salohiyatini maksimal darajada yuzaga chiqarishga erishish, har bir bolaning iqtidorini rivojlantirishga urgu berish zarur. Buning uchun inson passiv ijrochilikdan emas, balki faol tashabbuskorlikdan ko'proq manfaatdor ekanligiga ishontirish kerak. O'quv jarayonida bu vazifani hal qilish uchun ta'lim jarayonini "yodlash"dan xalos qilish va uni muammolarni hal qilishga yo'naltirish zarur. Shaxsning ijodiy fikrlashini rivojlantirish ham aynan shu maqsadlarga xizmat qiladi. G'oyaviy tarbiyani tashkil qilishda nazariy fikrlarga amaliy shakllar berish, bilimlarni harakatlarga aylantirish muhim sanaladi. Buning uchun pragmatik fikrlaydigan shaxsni tarbiyalash muhim

ahamiyat kasb etadi. Ommaviy axborot vositalari va g'oyaviy ta'sir ko'rsatish mexanizmlari yoshlarda mehnatga ishtiyoq uyg'otish, tirishqoq va sergayrat shaxsni tarbiyalash, shaxsni o'zi ustida qunt bilan ishlashga o'rgatish, unda o'ziga ishonchni qaror toptirishdan ham manfaaddormiz. Shuningdek milliy gururi baland, mas'uliyat va burch hissiga ega, intizomli, demokratiyani hayot tarziga aylantirgan, kelajagi o'z qo'lida ekaniga ishongan mustaqil shaxsni tarbiyalashga ustuvor ahamiyat berish zarur. Inson G'OYANI hayotdan uzilib qolgan, begona va mavhum narsa sifatida tushunmasligi kerak. Milliy istiqlol mafkurasini oddiy va yurakka yaqin g'oyalar orqali singdirish, ya'ni milliy g'oyaning inson ongidan o'rin olishi bilan qanoatlanmay, balki uning qalbiga jo qilish zarur. Bu sohada amalga oshiriladigan ishlar o'zining samarasini berishi, shubhasiz. Ommaviy axborot vositalari — eng asosiy, qudratli va ta'sirchan mafkura vositasidir. Chunki ommaviy axborot vositalari ommaning o'ziga xos tarbiyachisi, muhim tadbirlarning tashkilotchisi, dolzarb muammolarni hal qilishning ta'sirchan quroli bo'lib xizmat qiladi. Aynan ommaviy axborot vositalari orqali milliy qadriyatlarimiz va umuminsoniy qadriyatlar, milliy g'oya va demokratik tamoyillar targ'iblashviq qilinadi. Ommaviy axborot vositalari doimo demokratiya va so'z erkinligining o'ziga xos o'lchovi, ko'rsatkichi bo'lib kelgan. Erkin va mustaqil ommaviy axborot vositalari demokratik taraqqiyotni rag'batlantiradi va mustahkamlaydi.. Hayot bor ekan, muammolar, kamchiliklar, nuqsonlar bo'laverishi tabiiy. Bu — isbot talab qilmaydigan aksioma. Shunday ekan, muammolarning mavjudligiga fojia sifatida emas, odatdagi narsa deb qarashga o'rganish kerak. Ularning borligini ko'rib, o'zini ko'rmaganlikka olish bilan faqat zarar keltirishi mumkin. Demak muammolarni o'z vaqtida tan olish, ularni hal qilishga kirishish lozim. Ta'kidlash joizki, targ'ibotning negizida faqatgina g'oyaga ishonch emas, g'oyani targ'ib qilayotgan insonga ishonch ham yotadi. Shu bois, maqtash targ'ibotning yagona va hatto eng to'g'ri usuli ham emas. Demak mafkurani hayotni faqat maqtash, uni benuqson tasvirlash orqali targ'ib qilish mumkin emas. Bunga bir misol. Bir vaqtlar AQSh fuqarolarida demokratik tamoyillarning bir oz qadrsizlanishi kuzatilgan edi. Mutaxassislar tomonidan bu

muammoning turli yechimlari taklif qilindi, lekin targibotning bir oz noan'anaviy usuli tanlab olindi: demokratiyaning kamchiliklari oshkora aytili, uning ba'zan «ishlamayotgani» ochiq tanqid qilindi va unga muqobillar sifatida kommunizm va monarxiya targib etildi. Targibotning bu usuli kutilgan samarani berdi: odamlar «yomon bo'lsa ham, demokratiyadan qo'ymasin» degan fikrga keldilar va demokratiyaning ashaddiy himoyachilariga aylandilar. Bugungi kunda O'zbekistonda ommaviy axborot vositalarini haqiqiy "to'rtinchi hokimiyat"ga aylantirish muammosi o'ta dolzarb bo'lib turmoqda. Ularni mustaqil ijtimoiy kuchga, siyosiy tizimning to'laqonli bo'g'iniga va jamoatchilik fikrini shakllantiruvchi ta'sirchan vositaga aylantirish vazifasi shuni talab etmoqda. Ommaviy axborot vositalarining erkin va mustaqil faoliyat yuritishlari uchun mustahkam huquqiy asos yaratilgan, jurnalistlarni tayyorlash masalasiga davlat darajasida e'tibor berilmoqda, jurnalistkadrnlarni o'zimizda tayyorlash bilan qanoatlanmay, bu soha mutaxassislarining xorijda ta'lim olishlaridan mablag' ayalmayotir. Ko'rinib turibdiki, ommaviy axborot vositalarining rivojlanishi uchun qulay muhit yaratilgan. Hozirgi kunda mamlakatimizda g'oya targ'iboti eng dolzarb masalalardan biriga aylanganligini inobatga oladigan bo'lsak uning targ'ibottashviquotiga ham yangicha texnologiyalar, usullar, vositalarni jalb qilish foydadan holi emas. Milliy istiqlol g'oyasi tarshviquotining ta'sirchanligini oshirish vazifasi ham bu jarayonda yangi texnologiyalarni keng qo'llash zaruratini kuchaytiradi. Mafkura targ'ibotida yangi texnologiyalarni qo'llashda jahonning qator davlatlarida bu borada to'plangan ilg'or tajribalardan foydalanish ayni muddao bo'lur edi. Milliy g'oyada o'zligini saqlab qolish maqsadi dunyodan ajralib yashashni, faqat o'z qobigiga o'ralib qolishini bildirmaydi. Aksincha, dunyo bilan hamnafas bo'lishga undaydi. Faqat milliy ma'naviy qadriyatlariga, merosiga tayangan holda unga hurmat bilan qarashga, o'z milliy ma'naviy negizlariga tayanib, undan uzilmaslikni o'rgatadi. Chunki undan begonalashish, milliy o'zligidan uzoqlashtiradi, tarixidan, qadriyatlaridan ayri holda rivojlanishga sabab bo'ladi. Bu milliy taraqqiyot qonuniyatiga va manfaatlar uygunligiga ham mos kelmaydi. Milliy g'oya bu mustaqillikni mustahkamlash va uni asrabavaylash,

himoya qilish omili. Shuning uchun ham u inson ongini boshqarishni emas, aksincha uni bunyodkor g'oyalariga yo'naltirishga xizmat qiladigan oliy qadriyat hamdir. Milliy g'oya ana shu eng oliy qadriyat — inson, xalq, millat, mamlakat sha'ni, qadrqimmatini, o'zligini hurmat qilishiga tayangan holda turli sivilizatsiyalar rivoji talablariga javob beradi.

Milliy g'oyani singdirish usullari, texnologiyalari, ustuvor yo'nalishlari XXI asrda insoniyat o'z taraqqiyotining sifat jihatidan yangi pallasiga qadam qo'ydi. Dunyoda katta o'zgarishlar sodir bo'layotgan bugungi kunda ijtimoiy makonni o'zlashtirishning yangi usullari, jumladan, yangi texnologiyalar keng rusm bo'ldi. Texnologiyalar asri deb atalayotgan XXI asrda ishlab chiqarishda joriy etilgan yangi texnologiyalar mehnat samaradorligini misli ko'rilmagan darajada o'stirib yubordi.

2.2 Bugungi kunda o'tkazilyotgan targ'ibot ishlari orqali, milliy g'oyani yoshlar ongiga singdirish.

Har qanday millatning taraqqiyoti jamiyatdagi yoshlar qatlamining milliy g'oya va qadriyatlarga munosabati, uning yoshlar ongiga qanday ta'sir etayotganligiga hamda amaliy faoliyatlariga qanday tarzda tayanishlariga bog'liq. Yoshlar respublikamiz aholisining yarmidan ko'pini tashkil etadi. Shuningdek yoshlarning milliy G'OYANI anglashi, ishonch va e'tiqodiga aylanishi, qanday yangi qadriyatlar shakllantirilganligi bilan ham bogliq bo'ladi. Chunki miliy g'oya bir tomondan, yoshlarni o'zining obykti sifatida qarasa, ikkinchi tomondan yoshlar milliy g'oyaning ilg'or rivojlantiruvchilari va kelajak avlodga yetkazuvchilari hisoblanadilar. Uchinchidan, yoshlar qanchalik milliy g'oya bilan qurollangan va uni anglab olgan bo'lsa, jamiyat shunchalik taraqqiyotga erishadi. Bu holat milliy g'oya va yoshlarning o'zaro bogliqligini belgilaydi. Boshqacha aytadigan bo'lsak milliy G'OYA qanchalik mazmunli, har bir kishining uzoqqa mo'ljallangan maqsad va manfaatlari, pirovardida esa, millatning istiqbolini belgilashga xizmat qiladigan bo'lsa, uni yoshlar shunchalik tez qabul qiladi va unga nisbatan o'zining ijobiy munosabati shakllanadi. Demak jamiyat milliy mafkura orqali yoshlarga qanday g'oya va fikrlarni taklif etsa, shunga mos ravishda g'oyaviy jihatdan chiniqqan, vatanparvar. zamonaviy bilimlarni egallagan yoshlarga ega bo'ladi. Eng muhimi shundaki, har bir jamiyatda qanday maqsadda bo'lmasin yangi g'oya va konsepsiyalarga nisbatan yoshlar o'z munosobatini bildiradi va aholining boshqa qatlamiga nisbatan tezroq qabul qiladi. Chunki yoshlar fiziologik va psixologik jihatdan hali shakllanish bosqichida bo'lgani uchun ularda yangiliklarga nisbatan qiziqish kuchli bo'ladi va uni e'tiqodiga aylantirish ehtiyoji katta bo'ladi. Shuningdek yoshlar o'zlarining ijtimoiy-ruhiy va boshqa jihatlariga ko'ra salbiy hodisalarga tez beriluvchanjamiyatdagi o'zgaruvchan sharoitga moslashish qobiliyatining yuqori ekanligi bilan ajralib turadi. Ular jamiyatning shunday ijtimoiy guruhiga mansubki, ular o'tkir hissiy bilish qobiliyatiga ega bo'lib, so'z bilan amaliyotning nomutanosibligi holatlarini kuchliroq seza dilar. Kattalar uchun odatiy bo'lgan ayrim "adolatsizlik"lar yoshlarning hali to'liq shakllanmagan ongiga, dunyoqarashiga kuchli ziyon yetkazishi mumkin. Shuning uchun hozirgi kunda yoshlar orasida milliy g'oya,

milliy gurur va ornomus bilan bog'liq ma'naviyruhiy holatlar muhim ahamiyatga ega. Yoshlarning oldida haqiqatni aytishdan cho'chimaslik soxtakorlikdan qochish, mavjud qiyinchiliklar, muammolarni ochiqoydin bayon etish lozim. Ayni paytda, davlatimiz rahbariyati olib borayotgan ijobiy ishlar va mavjud muammolarni bartaraf etish uchun olib borilayotgan sa'y-harakatlari va erishilayotgan amaliy natijalar xususida targibottashviqot ishlarini olib borishga alohida e'tibor berish yoshlarning jamiyatimiz, davlatimiz, mustaqilligimizga bo'lgan ishonche'tiqodini mustahkamlash olimlarimiz, peshqadam ziyolilarimiz, ma'ruzachilarimiz, mafkuraviy ishlar bilan shugullanuvchi barcha targibottashviqotchilarning birinchi darajali vazifasi hisoblanadi. Milliy g'oyaning yoshlarni safarbar etish, ilhomlantirish, buyuk kelajak sari chorlash uchun ahamiyati, ta'lim va tarbiyada tutgan o'rni va roli uning hayot haqiqatlariga, real borliqqa, xalq turmushiga qanchalik mos va muvofiqligiga qarab belgilanadi. Hayot haqiqatlariga mos kelmaydigan, real voqelikdan, borliqdan, xalq hayotidan, kundalik turmushdan ajralib qolgan suhbatlar, ma'ruzalar, muloqotlar, uchrashuvlar qanchalik jozibador, obro'li bo'lmasin, baribir, uning amaliy samarasi bo'lmaydi. Yoshlarning ko'z o'ngida, qalbida turgan muammolarni o'zida aks ettirmagan, uni qiziqtirib kelayotgan savollarga yetarli darajada javob bermaydigan, odamlarning yuragiga jiz etib ta'sir ko'rsatmaydigan anjumanu muloqotlar, mafkuraviy ishlar naf emas, zarar keltiradi, uning obro'sini tushiradi, bunday uchrashuvlaru mashvaratlarga yoshlar ishonishmaydi, ixlos qo'ymaydi. Yoshlarda haqiqatga moyillik yuqori bo'ladi, soxtakorlik ko'zbo'yamachilik so'z bilan amaliyoti boshqa kimsalardan jirkanadi, nafratlanuvchi ruhiyati kuchli bo'ladi. Milliy gurur va ornomus tuyg'ularini shakllantirishda xalqning madaniy merosi, milliy qadriyatlari, ulug' mutafakkirlarning ibratli hayoti, bugungi erishilayotgan yutuqlar muhim. Yosh avlod ongiga milliy istiqlol mafkurasining ijtimoiy adolat haqidagi g'oyalarini singdirishda Abu Nasr Forobiyning "Fozil odamlar shahri", Yusuf Xos Hojibning "Qutadg'u bilig", Nizomulmulkning "Siyosatnoma", Amir Temur "Tuzuklari", Alisher Navoiyning "Mahbub ulqulub" nomli mashhur asarlari tarixiyilmiy manba bo'lib xizmat qiladi. Yoshlarning milliy

qadriyatlarga munosabati, milliy g'oya asosida erkin hayot, obod va ozod Vatan qurish yo'lidagi harakatlari, maqsad va manfaatlarini umumlashtiradigan, tahlil etadigan, shu g'oyalarni boyitish va ishonch, e'tiqodga aylantirish bilan bog'liq. Bu ishni yo'lga qo'ymoq uchun to'rtta masalaga alohida e'tibor berish lozim va zarurligi ko'rsatilgan:

Birinchidan. mavjud vaziyatni, yaqin istiqbolimiz rivojlanish tamoyillarini, kerak bo'lsa, undagi salbiy holatlarning ijtimoiy sabablarini xolis o'rganadigan nodavlat, mustaqil tashkilotlar faoliyatini takomillashtirish, ularning imkoniyatlaridan to'la foydalanish zarur.

Ikkinchidan. shiddatli sur'atlarda o'zgarayotgan, to'xtovsiz yangilanayotgan zamon, hayotimizda muttasil ravishda ro'y berib turgan voqea, hodisa va jarayonlar, O'zbekiston davlat mustaqilligining ijtimoiy-iqtisodiy, siyosiy, huquqiy, madaniy ma'naviy zaminlarini bundanda mustahkamlash va barqarorlashtirishga bo'lgan talab va ehtiyojlar ma'naviy, ma'rifiy-mafkuraviy ishlarni yanada jadallashtirish, umumiy maqsad yo'lida safarbar etish;

Uchinchidan. milliy g'oyaning kuchi bir tomondan ma'rifattarg'ibot ishlari, uning samaradorligiga bog'liq bo'lsa, ikkinchi tomondan yoshlarning kundalik hayotda duch kelayotgan muammolarning tushunishlari, ularning munosabatlariga fikrga fikr bilan, g'oyaga g'oya bilan javob bera olish, uni qanday hal etayotganliklariga bevosita bogliqdir. Vatanga kerak bo'lsa jonini jabborga berib faoliyat ko'rsatadigan yoshlar bo'lmasa, milliy istiqloq g'oyasida ko'zda tutilgan maqsadlarga erishib bo'lmaydi. Bu yoshlarda milliy g'ururni baland bo'lishini taqozo etadi Biz umumbashariy qadriyatlar, Sharq falsafasi, yuksak axloqiyestetik ideallar, milliy an'analar asosida tarbiya maktabini bunyod etgan mutafakkirlarimiz bo'lganidan faxrlanamiz. Bizga bobokalonlarimizdan dinimiz, o'zbekona turmush tarzimiz meros qolgan. Ana shuning uchun ma'naviy qadriyatlarga e'tibor berish, yoshlarning maqsadi va orzuumidlariga munosib go'zal hayot barpo etish juda katta ijtimoiy ahamiyat kasb etadi. Chunki "Kelajagi buyuk davlat, eng birinchi navbatda, bo'lajak fuqarolarining madaniyati, ma'lumoti va ma'naviyati haqida g'amxo'rlik qilish zarur. Yosh avlodga ozod va

obod Vatanni meros qoldirar ekanmiz, ular mutafakkirlarimizning, davlat rahbarlarining ulug' ishlarini davom ettirishlarini niyat qilar ekanmiz, yoshlarning ma'naviy uyg'oqligiga ahamiyat berishimiz lozim. Gaflat uyqusidan uyg'onib, yorqin ko'z bilan kelajakka nazar tashlaydigan zamon keldi". Millat taraqqiyoti, ma'naviyati va ma'lumoti yuksak bilimli yoshlarga bogliq. Aks holda yoshlarning manqurtlik va faqat pulga sajda qiluvchi arzon ishchi kuchiga aylanib qolish xavfi tugiladi. Millatning istiqboli arzongarovga o'z kuchini sotadiganlar evaziga emas, aksincha, moddiy va ma'naviy mehnati, salohiyati yuksak qadrlanadigan kishilar, o'z hayotini ijodiy va jamiyat taraqqiyotida ijobiy rol o'ynaydigan mehnat asosida qurgan yoshlarga bog'liq. Kelajagimizga umid va ishonch katta. O'zbekistonning kelajakda buyuk davlat bo'lishi uchun shartsharoitlar mavjud: buyuk tarix va boy ma'naviy merosimiz bor. Jahonshumul ahamiyatga molik madaniyatning vorislarimiz; vatanimizning iqlimi, tabiati, ajoyib yer osti va yer usti boyligimiz behisob; xalqimiz mehnatkash, g'ayratli va bardoshli; ko'hna mamlakatimiz zo'r intellektual salohiyatga, boy aqliy merosga ega. Bu ma'naviy ne'matlar davlatimiz, mamlakatimizning tarixiy ildizlari sifatida kelajakda mo'lmo'l ma'naviy hosil berishiga shakshubha yo'q. Buni yoshlar qadrlashlari, UNI rivojlantirib, doimo boyitib borishlari o'zlaridan keyingi avlodga qoldirish tuyg'usi baland bo'lishi, shunday milliy g'urur va iftixor ularni yangi-yangi yutuqlarga, ilm-fan sirlarini egallashga da'vat etadi. Mustaqillik mohiyati va ahamiyatini sarhisob qiladigan bo'lsak bu ijtimoiy o'zgarishda yoshlarning o'rni muhim. Mustaqillik tufayli yoshlarning dunyoqarashi o'zgardi.

Ularning gurur, oriyat, sha'n va nomus tuygulari kuchaymoqda. Hayotga va mehnatga munosabati, Vatanga, ona zaminga mehri, egalik va mas'uliyat hissi kuchaydi. Bir so'z bilan aytganda yoshlar o'zligini anglay boshladi. Qanday zaminda yashayotganimizni his qilish, umuminsoniy qadriyatlarga intilish bilan birga, Sharq falsafasi, o'zbekona tafakkur nuri barchaning dilidan o'rin ola boshladi. Milliy an'analarimiz va udumlarimizni tiklash va rivojlantirish tamoyili kuchaydi. Islom dinimizni qadrlash ma'naviyatimizni yangi ma'nolar bilan to'ldirishga olib keldi. Ulug' bobokalonlarimiz madaniy xazinasiga haqiqiy

vorislik qila boshladik. Ulardan faxrlanish imkoniyatiga ega bo'ldik. Yurtimizda yashayotgan barcha millat, elat vakillarining tinch,inoq yashashi uchun sharoit yaratildi. Bundan yoshlar bahramand bo'lmoqda. Yangi jamiyatning maqsad va ideallariga binoan yangi avlod dunyoqarashi shakllanmoqda. Yangi jamiyatning qaror topishi va rivojlanishi, o'z navbatida, ma'naviy yangilangan, rivojlangan va shakllangan avlodlar ruhining poklanishini ham taqozo etmoqda. Yangi jamiyat avval millat orzusida, qalbida pishib yetiladi. So'ngra u obyektiv reallikka aylangan, keng jamoatchilikning hayot va taraqqiyot tarzini ifodalovchi G'OYA tarzida qaror topdi. Xuddi shu jamiyat yetishtirgan kishilar, keng jamoatchilikning ilgor dunyoqarashi va tafakkuriga zarurat sezadi. Birbirini taqozo etuvchi va birbirining taraqqiyotini belgilovchi g'oyaviy omillar mushtarakligi jamiyat va mamlakatning milliy manfaatlari va istiqbolini kafolatlovchi kuchlardir. Ana shu ma'noda respublikamizda qaror topayotgan fuqarolik jamiyatini va bu jamiyatda istiqomat qiluvchi yoshlarning ongini, dunyoqarashini o'zgartirish va insoniylashtirish maqsadida nihoyatda ko'p chora-tadbirlar ko'rilmoqda. Inson erkinligi va ozodligini kafolatlovchi O'zbekiston Respublikasining Konstitusiyasi qabul qilindi. Qator universitetlar tashkil etilib, o'quv tizimimizda jahon andozalari, tarbiya yo'nalishida ma'naviy merosimizning eng ilgor va insonparvar tamoyillari asos qilib olindi. Davlat va jamiyat qurilishi masalalarini o'rganish, yuksak malakali rahbar kadrlar tayyorlash maqsadida O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi davlat va jamiyat qurilishi Akademiyasi tashkil etildi. Vatanimizning Qurolli Kuchlari va xavfsizligini mustahkamlash, fuqarolarning o'z uyi va ish joylarida tinchxotirjam bo'lishlari bo'yicha chora-tadbirlar belgilandi; ta'lim tizimimizdagi islohotlar zamonaviy litsey va kollejlar ta'sis qilinishiga olib keldi; yoshlarning bilim va salohiyatlarini yuksaltirish maqsadida "Ulug'bek", "Umid", "Ustoz", keyinchalik "Iste'dod" jamgarmalari tuzildi; O'zbekiston Respublikasida kadrlar tayyorlashning Milliy dasturi asosida umumiy o'rta ta'lim, o'rta maxsus, kasb-hunar ta'limini tashkil etish chora-tadbirlari ishlab chiqildi. Badiiy Akademiyaning tashkil etilishi, Imom Ismoil Buxoriy, Amir Temur, Bobur, Ulug'bek Bahouddin Naqshband, al-Farg'oniy, Moturidiy, Xo'ja AxrorVali kabi

milliy madaniyatimiz darg'alariga bagishlangan tantanalar, qurilgan majmualar yangi jamiyatning amalga oshirayotgan real ma'naviy ishlaridir. Ular yangi jamiyatning kuch-qudratidan nishona bo'libgina qolmay, milliy ong va yangi dunyoqarash shakllanishida, yoshlarda milliy g'ururni mustahkamlashda juda katta ahamiyat kasb etmoqda. Yoshlarning ongi va tafakkuri o'zgarib, yangilanib bormoqda. Tafakkur va ongimizda mustaqillik g'oyalari mustahkamlanmoqda. Dunyoni, o'zimizni va o'zligimizni anglash imkoniyati qo'lga kiritildi. Bu yoshlar tafakkurini mustaqillik tafakkuri talablariga mos shakllantirmoqda.

Mustaqillikning dastlabki va eng oliy ne'mati o'zligimizni anglab yetish bo'ldi. O'zligini anglab yetgan tafakkurning birinchi belgisi milliy g'oya, milliy mafkuradan bahramand bo'lishdir. Mamlakatimizdagi tinchlik va barqarorlik milliy mafkura doirasida uchrashi mumkin bo'lgan ichki ixtiloflarning oldini oldi va uni keng miqyosda yoshlar qalbiga kirib borishiga imkon yaratdi. Yoshlar ongi va tafakkurida o'zgarish kuchaygan ekan, ular o'z hayoti va istiqbolini millat hamda mamlakat istiqboli bilan bogliq ekanligini chuqur his qila boshlaganini anglatadi. Har bir sohada o'zgarishlar, yutuq va muvaffaqiyatlar kun sayin ko'payib, kengayib borayotgan ekan, mafkura sohasida endi ish qolmaydi, hamma narsa o'ylaganimizday davom etib boraveradi, deyish to'g'rimi? Albatta, yo'q. Negaki, dunyoda muallaq bir hududda yashamayotganimiz, atrofimizda turli tizim va tuzumdagi xalqlar va mamlakatlar mavjudligi, mafkuradek nozik ma'naviy jarayonning uzluksiz o'sish va o'zgarishda bo'lishini taqozo etadi. "Dunyoda yoshlar ongi va qalbini egallashga" urinishlar saqlanib qolmoqda. Ayniqsa, yoshlarimiz tafakkuri, dunyoqarashini shakllantirish masalalariga befarq bo'lmaslik kerakligini nazarda tutmay iloj yo'q. Demak mafkuraviy tahdidning saqlanib qolishi yoshlarni ham o'ylashga undaydi. "Yuksak ma'naviyat –yengilmas kuch" kitobida fikr yuritiladi. Prezidentimiz ta'kidlaganidek, "Biz xalqimizning dunyoda hech kimdan kam bo'lmasligi, farzandlarimizning bizdan ko'ra kuchli, bilimli, dono va albatta baxtli bo'lish yashashi uchun bor kuch va imkoniyatlarimizni safarbar etayotgan ekanmiz, bu borada ma'naviy tarbiya masalasi, hech shubhasiz, beqiyos ahamiyat kasb etadi. Agar biz bu masalada

hushyorlik va sezgirligimizni, qat'iyat va mas'uliyatimizni yo'qotsak, bu o'ta muhim ishni o'z holiga, o'zi bo'larchalikka tashlab qo'yadigan bo'lsak, muqaddas qadriyatlarimizga yo'g'rilgan va ulardan oziqlangan ma'naviyatimizdan, tarixiy xotiramizdan ayrilib, oxir –oqibatda o'zimiz intilayotgan umumbashariy tarqqiyotyolidan chetga chiqib qolishimiz mumkin". Bu fikrlar har bir vatanparvar fuqaroni o'yga toldiradi va xushyorlikka chorlaydi. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 1994 yil 23 apreldagi "Respublika "Ma'naviyat va ma'rifat" jamoatchilik markazini tashkil etish to'g'risida"gi Farmoni va O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 1994 yil 8 iyundagi "Respublika ma'naviyat va ma'rifat jamoatchilik markazi faoliyatini tashkil etish to'g'risida"gi 1996 yil 9 seyotyabrdagi "Ma'naviyat va ma'rifat jamoatchilik markazi faoliyatini yanada takomillashtirish va samaradorligini oshirish to'g'risida"gi Farmoni "Ma'naviyat va ma'rifat" jamoatchilik markazi qoshida "Oltin meros" xalqaro xayriya jamg'armasini qo'llab-quvvatlash to'g'risida farmon va qaror buning yana bir yorqin dalilidir. Talabayoshlar orasida olib boriladigan ma'naviy va madaniy ishlarning metodikasini yaxshi bilish mazkur sohadagi muvaffaqiyatli faoliyat olib borishning garovidir. Bilim maskanlarida olib boriladigan ma'naviy ma'rifiy ishlarning samarasi, eng avvalo, to'g'ri tuzilgan reja va tadbirlarga bog'liqdir. Ko'pchilik o'quv yurtlarida ma'rifiy va tarbiyaviy ishlar nazare'tiborga olingan bo'lsa ham, ma'naviy tarbiya sohasidagi ishlar yetarli hisobga olinmagan. Shu bois biz bilim maskanlari o'quvchi va talabalari o'rtasida olib boriladigan ma'naviy ma'rifiy ishlarning taxminiy reja va tadbirlari, rejadagi vazifalarni bajarishda nimalarga e'tibor berilishi katta ahamiyatga egadir. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Islom Karimov tomonidan 2006-yil 25-avgustda imzolangan «Milliy g'oya targ'iboti va ma'naviy-ma'rifiy ishlar samaradorligini oshirish to'g'risida»gi qarori shunday jumla bilan boshlanadi: «Vatanimiz mustaqilligining ma'naviy asoslarini mustahkamlash, milliy qadriyatlarimiz, an'ana va urf-odatlarimizni asrab-avaylash, xalqimiz, ayniqsa, yosh avlod qalbi va ongiga ona yurtga muhabbat, istiqloлга sadoqat tuyg'ularini chuqur singdirish masalasi bugungi kunda tobora dolzarb ahamiyat kasb etmoqda».

Qarorning Milliy g'oya va mafkura ilmiy-amaliy markazining asosiy vazifalariga bag'ishlangan qismida, jumladan, shunday deyiladi: «Aholining keng qatlamlari, avvalambor, yoshlar o'rtasida Vatanga muhabbat va sadoqat, insonpar varlik fazilatlarini tarbiyalash, milliy urf-odat, an'ana va qadriyatlarning hayotimizdagi o'rni va ahamiyatini har tomonlama ochib berishga yo'naltirilgan suhbat uchrashuvlar, ma'rifiy tadbirlar o'tkazish» – zamonning dolzarb muammolaridan biridir. Prezident qarorida milliy g'oyani targ'ib qilishda madaniy-ma'rifiy tadbirlarga alohida o'rin ajratilishi mazkur tadbirlarning bir qator xususiyatlari bilan bog'liq. Bu tadbirlardan milliy g'oyani targ'ib qilishda samarali foydalanish uchun mana shu xususiyatlar haqida aniq tasavvurlarga ega bo'lish zarur. Mana shularning hammasi millatimiz, xalqimiz taraqqiyotida katta ro'l o'ynaydi. Mamlakatimizning har sohada muvaffaqiyatlarga erishishida har birimiz o'z fidokorona mehnatimiz bilan hissamizni qo'shmog'imiz va qo'lga kiritilgan istiqbolimizni ko'z qorachig'idek avaylab - asrab saqlashimiz kerak. “Yuksak marralarga erishish uchun, hech kimdan kam bo'lmaydigan hayot barpo etish uchun o'zimizning kuch-quvvat va harakatlarimizni ayamasligimiz kerak. Eng muhim, yurtimizda o'zaro hurmat va hamjihatlik, ahillik va mehr-oqibat muhitini yanada mustahkamlash oldimizda turgan barcha vazifalarni amalga oshirishda eng katta poydevor bo'lishini unutmasligimiz zarur” degan edi I.Karimov.. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining Farmoniga binoan, 1991 yil 16 aprel Ramazon hayiti kuniga to'g'ri kelganligi munosabati bilan dam olish kuni deb e'lon qilingan edi. Xalqimizning xohish va irodasi ifodalangan bu tarixiy Farmonni barcha mo'min musulmonlar katta shodu xurramlik bilan kutib olishgan. Aynan shu sanadan boshlab yurtimizda Ramazon va qurbon hayitlari bayram qilib kelinmoqda. Prezidentimiz Islom Karimov shunday degan edi: “Odamzotning rizqnasibasi faqat nongina emas. Jumhuriyat hududida o'zbek tiliga davlat tili maqomini berish to'g'risidagi qonunning qabul qilinishi, ilgari ta'qiqlab qo'yilgan urf-odatlar va an'analarning tiklanishi, xalq e'zozlagan “Navro'z” bayramining qayta tug'ilishi, shu kunning dam olish kuni deb e'lon qilingani, O'zbekistondan xizmatga chaqirilayotgan yigitlar qurilish qismlaridagi harbiy xizmati tartibining

o'zgartirilishi va boshqa ko'p tadbirlar insonga g'amxo'rlik, xalqqa izzat ikromning mujassam bo'lishidir. Bularning hammasi, birovlar behuda uqtirishga urinayotganidek, xalqqa xushomad emas, balki bizning prinsipial yo'limizdir, biz bu yo'lni kelajakda ham izchillik bilan amalga oshiraveramiz". Mana shunday tadbirlarni o'tkazish orqali, yosh avlodni ma'naviy, ruhiy tarbiyalsak shundagina biz oldimizga qo'ygan maqsadlarimiz bajargan bo'lamiz. Shu tariqa esa yurtimizni kelajagi uchun mustahkam poydevor, uning gullab yashnashi uchun esa madadkor yaratgan bo'lamiz desak adashmagan bo'lamiz.

Yoshlarning ongi va tafakkuri o'zgarib, yangilanib bormoqda. Tafakkur va ongimizda mustaqillik g'oyalari mustahkamlanmoqda. Dunyoni, o'zimizni va o'zligimizni anglash imkoniyati qo'lga kiritildi. Bu yoshlar tafakkurini mustaqillik tafakkuri talablariga mos shakllantirmoqda.

Mustaqillikning dastlabki va eng oliy ne'mati o'zligimizni anglab yetish bo'ldi. O'zligini anglab yetgan tafakkurning birinchi belgisi milliy g'oya, milliy mafkuradan bahramand bo'lishdir. Mamlakatimizdagi tinchlik va barqarorlik milliy mafkura doirasida uchrashi mumkin bo'lgan ichki ixtiloflarning oldini oldi va uni keng miqyosda yoshlar qalbiga kirib borishiga imkon yaratdi. Yoshlar ongi va tafakkurida o'zgarish kuchaygan ekan, ular o'z hayoti va istiqbolini millat hamda mamlakat istiqboli bilan bogliq ekanligini chuqur his qila boshlaganini anglatadi. Har bir sohada o'zgarishlar, yutuq va muvaffaqiyatlar kun sayin ko'payib, kengayib borayotgan ekan, mafkura sohasida endi ish qolmaydi, hamma narsa o'ylaganimizday davom etib boraveradi, deyish to'g'rimi? Albatta, yo'q. Negaki, dunyoda muallaq bir hududda yashamayotganimiz, atrofimizda turli tizim va tuzumdagi xalqlar va mamlakatlar mavjudligi, mafkuradek nozik ma'naviy jarayonning uzluksiz o'sish va o'zgarishda bo'lishini taqozo etadi. "Dunyoda yoshlar ongi va qalbini egallashga" urinishlar saqlanib qolmoqda. Ayniqsa, yoshlarimiz tafakkuri, dunyoqarashini shakllantirish masalalariga befarq bo'lmaslik kerakligini nazarda tutmay iloj yo'q. Demak mafkuraviy tahdidning saqlanib qolishi yoshlarni ham o'ylashga undaydi.

Xulosa

“Milliy g`oya va milliy istiqlol g`oyasi haqida gap borar ekan, biz nihoyatda keng, murakkab serqirra tushunchalarni tasavvur qilishimiz kerak. Bu tushunchalar Vatan ravnaqi, yurt tinchligi, xalq farovonligi kabi yuksak g`oyalarning ma`no-

mazmunini teran anglab olishga xizmat qiladi. Bu g'oya xalqni-xalq, millatni-millat etadigan, uning sha'nu sharafi, ishonch-e'tiqodini ifodalaydigan, o'ziga xos taraqqiyot yo'li, turmush tarzi, tub manfaatlariga tayangan holda mutassil rivojlanib boruvchi qarashlar tizimidir". I. A.Karimov . Milliy istiqlol g'oyasi tug'risida fikr yuritganda, uning o'zbek xalqining hayoti, turmush tarzi, tarixi, madaniyati, milliy-madaniy merosi va qadriyatlari bilan bogliq bo'lgan hamda milliy g'oyada aks etadigan o'ziga xos qonuniyatlari ham mavjud. Bu qonuniyat milliy istiqlol g'oyasining mazmuni, maqsadi va xususiyati nuqtai nazaridan qaraganda alohida, usuivor ahamiyatga ega. Chunki bu qonuniyatni hisobga olish o'zbek xalqining, millatning kelajagi bilan uzligini saqlabqolish hamda o'z negizida rivojlanishini, dunyoda o'ziga xos o'ringa ega bo'lishni e'tirof etish bilan bogliq. Tarixiy jihatdan yondashganda, bu sohada "turli g'oyalar", "mafkuralar" ana shu muhim qonuniyatlarga zid bulgan holatlarni ham kuzatilishini ko'rsatadi. O'zbek xalqining tili madaniyatidan, tarixidan ajratib qo'yishga bo'lgan urinishlar bunga misoldir. Chunki yot va begona g'oyalar xalqning turmush tarzi, milliy-madaniy qadriyatlaridan ajratib qo'yish orqali uni zaiflashtirishga va o'z irodasiga bo'ysundirishga harakat kilgan. Yot va begona g'oyalar ba'zi xalqlarning millat sifatida rivojiga o'zining salbiy ta'sirini o'tkazgan. Shuning uchun ham milliy istiqlol g'oyasiga tayanish va unga amal qilish O'zbekiston xalqining o'zligini saqlab qolish va o'ziga xos va mos rivojlanish ehtiyoji sifatida namoyon bo'ladi. Demak milliy istiqlol g'oyasining qonuniyatlari har bir xalq uchun milliy o'ziga xosligini zamon yutuqlari bilan boglashning nafaqat kafolati, balki rivojlanish strategiyasi hamdir. Milliy istiqlol g'oyasining amal qilish prinsiplarining o'ziga xos tarzda namoyon bo'lishi jamiyatning barcha jabhalarida amalga oshirilayotgan islohotlarning g'oyaviy jihatlarini belgilash bilan bogliq. Shu nuqtai nazardan milliy istiqlol g'oyasiningprinsiplari birbiri bilan uzviy dialektik aloqadorlikda deyish mumkin. Ular o'z navbatida milliy va umuminsoniy qadriyatlar uyg'unligi talablariga mos kelishi bilan uzviy bog'liq Milliy istiqlol g'oyasi insonparvarlik inson qadr-qimmati, sha'ni va or-nomusi, haq-huquqlari hamda manfaatlarining ustuvorligi prinsipiga tayanadi.

Undainsonning hayoti oliy qadriyatdir. Bu prinsip o'tkinchi xarakterga ega bo'lmay, balki O'zbekistonning demokratik rivojlanish istiqbolini o'zida mujassam etadi. Bunda milliy g'oyaning insonparvarlik va demokratik prinsiplari inson hamda jamiyat manfaatlari uyg'unligini belgilab beruvchi tayanch nuqta va jipslashtiruvchi omil vazifasini o'taydi.

Foydalangan adabiyotlar

I. Rahbariy adabiyotlar

1. Karimov.I.A O‘zbekistonning o‘z istiqlool va taraqqiyot yo‘li.-Toshkent: O‘zbekiston. 1992 y.
2. Karimov.I.A. Istiqlool va ma’naviyat. -Toshkent: O‘zbekiston. 1994 y.
3. Karimov.I.A. O‘zbekiston buyuk kelajak sari.-Toshkent: O‘zbekiston. 1998 y.
4. Karimov.I.A Tarixiy xotirasiz kelajak yo‘q. -Toshkent: Sharq. 1998 y.
5. Karimov.I.A. Alloh qalbimizda, yuragimizda.-Toshkent: O‘zbekiston. 1999 y.
6. Karimov.I.A. Barkamol avlod - O‘zbekiston taraqqiyotining poydevori. - Toshkent: Sharq. 1999 y.
7. Karimov.I.A. O‘zbekiston XXI asrga intilmoqda.-Toshkent: O‘zbekiston. 1999 y.
8. Karimov.I.A. Milliy istiqlool mafkurasi xalq e’tiqodi va buyuk kelajakka ishonchdir.-Toshkent: O‘zbekiston. 2000 y.
9. Karimov.I.A. Yuksak ma’naviyat – yengilmas kuch -Toshkent: O‘zbekiston. 2008 y.

II. o`quv qo`llanmalar va darsliklar.

10. O‘zbekiston milliy ensiklopediyasi, 2000 y.
11. O.Musurmonova Ma’naviyat, qadriyatlar va yoshlar tarbiyasi.-Toshkent: O‘qituvchi.2000 y.
12. Z. Hamidov. “Milliy o‘zlikni anglashda mafkuraning roli” – Milliy istiqlool mafkurasi va uning ta’lim-tarbiyadagi o‘rni. Samarqand, 1995 y, 38- bet.
13. Akmal Saidov. Milliy g‘urur bosh qonunimizning asosidir. “Turkiston”. 2005 y
14. Milliy istiqlool g`oyasi: asosiy xususiyatlari, falsafiy va tarixiy ildizlari. Mas`ul muharrir Q.Nazarov. -Toshkent 2001 y.
- 15.Bugungi dunyoning mafkuraviy manzarasi. Mas`ul muharrir Q.Nazarov. - Toshkent. 2001 y.

- 16.G'oya, tarix va milliy tafakkur. Mas'ul muharrir Q.Nazarov. -Toshkent 2002y.
- 17.Milliy istiqlol g'oyasi: asosiy tushuncha va tamoyillar. T. "O'zbekiston". 2000-yil.
- 18.Milliy istiqlol g'oyasi (bakalavriat bosqichi uchun darslik). T. "Akademiya". 2007-yil.
- 19.Mamashokirov S., Tog'ayev SH. erkin va farovon hayot qurilishining g'oyaviy mafkuraviy masalalari. T. "Ma'naviyat". 2007-yil.

III. Internet ma'lumotlari:

- 1.<https://www.google.com/websearch?sourceid=chrome-instant&ion=1&esq=milliyg'oya20haqida>
- 2.http://old.ziynet.uz/ru/library/searchby/library/search_query/haqida/submit/0/offset/150
3. http://www.gov.uz/uz/other_institutions/others/18848
4. <http://istiqlol.samdu.uz/uzl/article/84>
5. <http://gov.uz/oilailmiy-amaliy8markazi100&>